

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ
สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

โดย

พลตรีหญิง นาฏฉิณี กลัมพสุต
ผู้ทรงคุณวุฒิกระทรวงกลาโหม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ พลตรีหญิง นาฏฉิณี กลัมพสุต เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561-2562

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา
ผู้วิจัย พลตรีหญิง นาฏฉิณี กลัมพสุต **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 61

ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้ยุทธศาสตร์ 20 ปี เป็นแนวทาง โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่พึ่งพารายได้จากบุตรและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหลัก มีส่วนน้อยที่ยังประกอบอาชีพหารายได้ การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย มีหลายรูปแบบ เช่น การบริการสังคม และนันทนาการ โดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ สังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม การจัดตั้งศูนย์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมได้เห็นความสำคัญของสังคมผู้สูงอายุ และสนองนโยบายของรัฐ ได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ที่ผ่านมา กำหนดให้มีอัตราพลาง แต่ภายหลังได้ยกเลิกไปและมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นมาใหม่ โดยมุ่งเน้นเตรียมคนก่อนสูงวัย ดูแล ผู้สูงวัย ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 300 คน โดยสมาชิกจะได้รับสิทธิในการตรวจสอบสุขภาพประจำปีฟรีพร้อมคู่สมรส อีกทั้งมีบริการติดตามดูแลหรือให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ กฎหมายการเงิน มีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนกำหนดให้ข้าราชการที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไปสามารถสมัครเป็นสมาชิกของชมรมได้ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานแพทย์ สำนักงานสนับสนุนงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นครั้งคราว และ มีงบประมาณจากการเก็บเงินค่าสมาชิกตลอดชีพคนละ 300 บาท มีกิจกรรมนันทนาการให้กับผู้สูงอายุ ได้มาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จัดไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญ จึงได้ศึกษาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหาร การจัดการของชมรมผู้สูงอายุของกระทรวงกลาโหม 2. เพื่อศึกษาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุของกระทรวง กลาโหม ขอบเขตของการวิจัย ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการ งบประมาณ และการจัดกิจกรรมนันทนาการ/สุขภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ ด้านบุคลากร ไม่เพียงพอ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ ไม่มีอำนาจในการบริหารเต็มที่ งบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการจัดกิจกรรม และสถานที่ไกลไม่มีรถสาธารณะผ่าน ข้อเสนอแนะ เห็นควรพัฒนากิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรม เช่น การจัดการด้านสถานที่ที่เหมาะสม บุคลากรที่จะต้องดำเนินการ และการจัดสรรงบประมาณ

Abstract

Title : Guidelines for the development of the elderly club management in the Office of the Permanent Secretary, Thailand

Field : Social Psychology

Name : Maj.Gen. Narttinee Kalumpasut **Course** NDC **Class** 61

Thailand has prepared for “the elderly society” based on the Thailand’s 20 Years National Strategy, by allowing all sectors to participate and cooperate in driving the preparation. Most of the elderly Thai have live by depended on their children income and “the progressive living allowance”, while the minority still have working and making income. The provision of welfare for the elderly in Thailand has many systems such as social and recreation services, especially the creation of physical, mental, and social quality. In order to create the valuable of life and beneficial to the elderly, families and society, the quality of life development center has established. The Office of the Permanent Secretary for Defense has concerned with the importance of the elderly society and respond to the government’s policy, therefore, the Elderly Club has officially established on November 2014 by requiring that temporary personnel rate. However, it had canceled and begin again based on the objectives to focus on preparing people before the elderly age and caring the elderly. At present, the club have over 300 members. The members are entitled to free annual health checks along with their spouses. In addition, there is a follow-up service to monitor or give advice on health problems, financial laws, and health promotion activities as well as requiring civil servants aged over 55 years to be able to apply for membership of the club. The responsible sections are; Medical, and Support office, The Office of the Permanent Secretary for Defense. The budget has supported by the Office of the Permanent Secretary for Defense from time to time and has a budget of 300 Baht per person for lifetime membership fees. The recreational activities for the elderly such as meeting, exchanging ideas, discussing, and field trips. The researcher has interested with the importance of elderly club management, therefore, the study of “Guidelines for the development of the elderly club management in the Ministry of Defense, Thailand” has been studied under the 3 objectives : 1. to studies the situation, administration, and management of the Elderly of the Ministry of Defense, Thailand. 2. to studies problems, and achievement factors of the Elderly club management. 3. to propose guidelines for the development of the elderly club management in the Ministry of Defense, Thailand, scope of research, budget and management analysis, and

analyze, form of budget management, and recreation/health activities using secondary and primary data collection. The result shows that management of the elderly club in personnel part is lack of materials, equipment, and facilities. While the management part illustrates of incomplete administrative power, lack of budget for organizing activities, and far locations without public transportation. Furthermore, the Elderly club should develop actual activities, such as: proper location, personnel management, and budget allocation.

คำนำ

เอกสารวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม” สังคมผู้สูงอายุถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของชาติที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต หน่วยงานทุกภาคส่วนต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างคุณภาพของประชากรผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมของกำลังพลในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคของชมรมผู้สูงอายุ เพื่อหาข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตลอดไป

พลตรีหญิง

(นาฏฐินี กลัมพสุต)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับความกรุณาอย่างสูงจากคณาจารย์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศทุกท่าน ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนข้อมูล รายละเอียด ความเป็นมาจาก พลตรี พจน์ เอ็มพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักงานแพทย์ สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม และ พันเอกหญิง วิชวรรณ วีระรัตนกุล พยาบาลวิชาชีพ ซึ่งปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง นายทหาร ปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ขอขอบคุณ นาวาเอกหญิง ปิยะฉัตร ไชยนต์ และ พันเอกหญิง อัจฉริย์กุล อำไพ ที่ให้การเอาใจใส่ ดูแล ติดตาม เอกสารวิจัยฉบับนี้อย่างทุ่มเท เสียสละเวลา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่เกี่ยวข้องที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังว่าเอกสารวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อหน่วยงานของราชการ และเอกชนต่อไป สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยขอน้อมรับ แต่เพียงผู้เดียว

พลตรีหญิง

(นางฐิณี กลัมพสุต)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)	5
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12	12
แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)	32
แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ	34
แนวคิดและทฤษฎีผู้สูงอายุ	36
แนวคิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ	42
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
กรอบแนวคิดของการวิจัย	49
บทที่ 3 การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	50
การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม	52
สรุป	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
การวิเคราะห์ผลแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ	63
อุปสรรคในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	63
ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ	64
บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง	66
แนวทางการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	68
สรุป	69
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	70
สรุป อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะ	73
บรรณานุกรม	76
ประวัติย่อผู้วิจัย	78

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3-1	แผนการใช้จ่ายงบประมาณ	61
3-2	ชมรมผู้สูงอายุ สป. ประจำปี 62 ตามไตรมาส	61

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
3-1	การสูงอายุของประชากรไทย	51
3-2	มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ	52
3-3	โลโก้ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	57
3-4	สำนักงานชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	58
3-5	โครงสร้างชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม	58
4-1	ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยเกื้อกูล	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ ในช่วงปี 2544-2643 องค์การสหประชาชาติ ได้ประเมินสถานการณ์ว่าจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก เพราะมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีฐานะยากจนเป็นประเด็นท้าทายทั้งทางสังคม และเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องมีแผนรองรับ

ซึ่งประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงปฏิรูปประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 หรือ THAILAND 4.0 โดยมีเป้าหมาย มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยใช้ยุทธศาสตร์ 20 ปี เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ และในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ซึ่งถือว่าเป็นการเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” และในปี 2575 จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดถือว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด ปัจจุบันมีผู้สูงอายุจำนวนแสนคนเศษ และส่วนใหญ่พึ่งพารายได้จากบุตร เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นหลัก มีส่วนน้อยที่ยังประกอบอาชีพทำรายได้

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา รัฐบาลมียุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ไว้ชัดเจน แต่ปัญหาคือการนำไปสู่การปฏิบัติ สำหรับนโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุในปัจจุบัน คณะรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน 11 ด้าน โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือนโยบายด้านที่ 3 นโยบายด้านความเหลื่อมล้ำของสังคม ระบบการออมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ดังนี้ ข้อที่ 3 ในข้อต่อไปจะพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออกและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการดูแลให้มีระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตลักษณ์ พัฒนาศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก ข้อที่ 4 เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานและกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์ และไม่ก่อการต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานที่พักฟื้น และโรงพยาบาลที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งการพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย มีหลายรูปแบบ สำหรับด้านบริการสังคม และนันทนาการ ประกอบด้วย ชมรมผู้สูงอายุ รูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ การสร้างคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ สังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม การจัดตั้งศูนย์การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุเป็นสถานที่ ศูนย์รวมขององค์กร ชุมชน ผู้สูงอายุ เพื่อจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ สังคมจิตวิทยา กองทุนผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนอุดหนุนโดยการสนับสนุนองค์การผู้สูงอายุ หรือองค์กรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ มีความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น การจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ยังเป็นบริการหลักของการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุ มีสถานที่ในการร่วมกิจกรรมของการพัฒนา มีการส่งเสริมกิจกรรมสำหรับถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุของชุมชน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาด้านสุขภาพ จิตใจ และสังคม

สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมได้เห็นความสำคัญของสังคมผู้สูงอายุ และสนองนโยบายของรัฐ ได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 “SENIOR CITYZEN SOCIETY OF MINISTRY OF DEFENCE” ชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า S.C.S MOD สำนักงานตั้งอยู่ที่ 125 อาคารสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ถนนศรีสมาน ตำบลบางพลู อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐในการรองรับความเป็นสังคมผู้สูงอายุ เต็มรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีก 15 ปีข้างหน้า

ที่ผ่านมาสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมได้ก่อตั้งศูนย์ประสานงานนายทหารนอกราชการ ในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กำหนดให้มีอัตราพลาง แต่ภายหลังได้ยกเลิกไป และมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นใหม่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 มุ่งเน้นเตรียมคนก่อนสูงวัย ดูแลผู้สูงวัย ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 300 คน โดยสมาชิกจะได้รับสิทธิในการตรวจสุขภาพประจำปีฟรี พร้อมคู่สมรส อีกทั้งมีบริการติดตามดูแลหรือให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ กฎหมาย การเงิน มีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนกำหนดให้ข้าราชการที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไปสามารถสมัครเป็นสมาชิกของชมรมได้ สำหรับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานแพทย์ สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมมีงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นครั้งคราว กำลังหาแนวทางการขอรับการสนับสนุนงบประมาณที่เป็นงบประจำจากผู้บังคับบัญชา ปัจจุบันมีงบประมาณจากการเก็บเงินค่าสมาชิกตลอดชีพ คนละ 300 บาท มีกิจกรรมสนทนาการให้กับผู้สูงอายุได้มาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จัดไปท่องเที่ยวนอกกรุงเทพฯ เพื่อพัฒนา ปรับปรุง การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุของสำนักงานปลัด กระทรวงกลาโหม ผู้วิจัยจึงขอศึกษาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุในกระทรวงกลาโหม เพื่อประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
2. เพื่อศึกษาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการ งบประมาณ และการจัดกิจกรรมนันทนาการ/สุขภาพ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุในสังกัดกระทรวงกลาโหม โดยศึกษาเฉพาะสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาจากตำรา และเอกสารต่าง ๆ
2. ศึกษาองค์ความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้ใช้บริการ
3. ข้อมูลปฐมภูมิ สัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ ผู้ใช้บริการ และผู้บังคับบัญชา
4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เห็นสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
2. เพื่อทราบถึงอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ
3. เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

คำจำกัดความ

ผู้สูงอายุ	หมายถึง	บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
ชมรมผู้สูงอายุ	หมายถึง	ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
กิจกรรม	หมายถึง	การที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกับผู้อื่น หรือร่วมกับสมาชิกในครอบครัว โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ร่วมเป็นประจำ ร่วมบางครั้ง และไม่ ร่วมเลย จึงสามารถของกิจกรรมเป็น 3 ประเภท คือ 1. กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบ 2. กิจกรรมที่มีรูปแบบ 3. กิจกรรม ที่ทำตามลำพัง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้วิจัยได้ทบทวน รวบรวมข้อมูลและวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในเรื่อง แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้อง และขอเสนอตามหัวข้อเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)
2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
3. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)
4. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ
5. แนวคิดและทฤษฎีผู้สูงอายุ
6. แนวคิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดของการวิจัย

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

โดยมีวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติ อย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหารความสามารถ ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและ ประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่ความมั่นคงเป็นรากฐานของทั้ง 3 ประการที่จะทำให้ เกิดความมั่งคั่งและยั่งยืนได้

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็ง

เป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็งครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต ความมั่นคงของอาหารพลังงานและน้ำ มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีการออมสำหรับวัยเกษียณ

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุขได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน (Inclusive Growth) มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน เศรษฐกิจในประเทศไทยมีความเข้มแข็งขณะเดียวกันต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศเพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างฐานเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้อุตสาหกรรมกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชียเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่งการผลิต การค้า การลงทุนและการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือเครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศน์ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความเอื้ออาทรเสียสละเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาในระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

ทั้งประชาชน เอกชน ประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุลวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วคนไทยมี ความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ไป จะประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้าง

ความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ยุทธศาสตร์ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

1. ยุทธศาสตร์ด้านความ มั่นคง การกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงมีเป้าหมายเพื่อสร้างความมั่นคงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน และความมั่นคงของมนุษย์จากภัยคุกคามทั้งที่เป็นภัยคุกคามแบบ ดั้งเดิมละภัยคุกคามรูปแบบใหม่ให้เกิดความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ ความมั่นคงทางการทหารการมั่นคงแนวชายแดนและเกิดความมั่นคงปลอดภัยจากภัยคุกคามและภัยพิบัติในรูปแบบ ใหม่ๆ อาทิ ภัยคุกคามจากการโจมตีทางไซเบอร์ อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย และ โรคอุบัติใหม่ต่างๆรวมทั้งการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน ภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและแนวโน้มด้านความมั่นคงทั้ง 3 ระดับ คือ ความมั่นคงระดับโลก ได้แก่ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ในภูมิภาคต่างๆ ของโลกเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ การกำหนดระเบียบ/กติการะหว่างประเทศ เพื่อรักษาสันติภาพ สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนให้ต้องปฏิบัติปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์และความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ต่อความมั่นคง ด้านอาหาร แหล่งน้ำ และพลังงาน ความมั่นในภูมิภาค ประกอบด้วย ความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงร่วมกัน ความขัดแย้งทางดินแดน เนื่องจากความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนและอาณาเขต ทางทะเลระหว่างกันและปัญหาภัยถิ่นฐานของประชากรระหว่างกัน และจากประเทศอื่นๆ เข้าสู่ประเทศไทย และความมั่นคงภายในประเทศมีแนวโน้มที่ยังดำรงอยู่ ได้แก่ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเด็นความขัดแย้งของคนในชาติ ปัญหายาเสพติด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองของประเทศ ในระยะ 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น ยุทธศาสตร์นี้ จึงให้มุ่งเน้นทั้งการรักษาความสงบภายในประเทศ โดยการเสริมสร้างความมั่นคง ของสถาบันหลักของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการเสริมสร้างสันติสุขและพัฒนา ให้ตรงกับความต้องการของประชาชน โดยยึดหลักแนวทาง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” รวมทั้งการบริหารจัดการและการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและกลไกพื้นฐานด้านความมั่นคง รวมถึงพัฒนา กลไกการพัฒนาความมั่นคง ขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ในทุกมิติ กระจายอำนาจและสร้างความเชื่อมั่น ในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม ในขณะเดียวกันก็มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในการป้องกันประเทศพร้อมรับมือกับภัยคุกคาม ทั้งทางทหาร และภัยคุกคามอื่นๆ ทั้งจากการสร้างขีดความสามารถภายในและการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ นอกจากนี้ การบูรณาการความร่วมมือกับต่างประเทศที่เอื้อให้เกิดความมั่นคงในทุกด้านและป้องกันภัยคุกคาม จากอาชญากรรมข้ามชาติในทุกรูปแบบก็เป็นแนวทาง ที่มีความสำคัญมากขึ้นภายใต้ภูมิทัศน์โลกไร้พรมแดนและการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นเครือข่าย ซับซ้อนขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการวางระบบบริหารจัดการความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ และการบริหารจัดการภัยพิบัติ และภัยในรูปแบบใหม่ๆ ที่ต้องบูรณาการความร่วมมือให้เกิดผล ขณะเดียวกันก็ต้องกำหนด

ยุทธศาสตร์ที่จะรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและทางทะเล ทั้งนี้ การบริหารจัดการความมั่นคงในทุกด้านทุกระดับจะต้องให้สอดคล้องกันแผนงานพัฒนา อื่นๆ และการสนับสนุนการดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร น้ำและพลังงาน

2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน หัวใจสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ คือ เพิ่มผลิตภาพการผลิต (Productivity) โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนาและนวัตกรรมในทุกสาขา ของภาคการผลิตและบริการที่เป็นฐานรายได้เดิมและที่ต่อยอดเป็นฐานรายได้ใหม่ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะเกิดขึ้นทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการจากความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Value creation) ผู้ประกอบการไทยจะต้อง “ผลิตได้ขายเป็น” และมีความสามารถที่จะ “รู้จักและเข้าใจแนวโน้มตลาด” เพื่อสร้างคุณค่าของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค และก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำในตลาดสินค้าและบริการที่สำคัญของภูมิภาคของโลกได้ ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจึงประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ซึ่งมุ่งเน้นที่การพัฒนาเพิ่มผลิตภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้านเศรษฐกิจฐานชีวภาพ โดยยกระดับสู่เกษตรสมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญ และเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหาร พลังงานและวัสดุชีวภาพด้วยนวัตกรรม ยกย่องศักยภาพภาคอุตสาหกรรม ให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า พัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูง ในขณะเดียวกันการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้าง ผู้ประกอบการทางธุรกิจที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขับเคลื่อนให้ธุรกิจ (From Entrepreneur to Technopreneur) สู่การเป็น “ผู้ผลิตได้ ขายเป็น” ก็มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคการผลิตและบริการไทยตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยต้องมุ่งพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของผู้ประกอบการ และปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญ การพัฒนาในแนวทางสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะสัมฤทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันรองรับอย่างเหมาะสม ทั้งการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดักจากผู้ซื้อเทคโนโลยี ไปสู่การเป็นผู้ผลิตและขายเทคโนโลยีโดยเน้นการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด และเทคโนโลยีต้นน้ำ สู่การพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ และเพื่อวางรากฐานความเข้มข้นในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน รวมถึงการพัฒนาและวิจัย แบบวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคต ที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องการวางรากฐานที่แข็งแกร่งเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจ มหาภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงกลไกภาครัฐ ในการบริหารเศรษฐกิจ การคลัง และงบประมาณของประเทศ ให้สามารถสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณและการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดประสานและเกิดบูรณาการควบคู่ไปกับการ ดำเนินยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โดยมุ่งเน้นการพัฒนา

ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การดำเนินยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ภายใต้กรอบ CLMVT และส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทย รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ภาคและเมือง เพื่อให้ประเทศไทยสามารถใช้จุดแข็งจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ และชุมชนเพื่อเสริมหนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมได้ อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การเป็น ประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป่าหมายในอีก 20 ปี ข้างหน้า โดย คนไทยในอนาคต ต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด และผู้ประกอบการ บนฐานของการรู้คุณค่า ความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาพที่ดี ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วง ชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการ การศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถกำกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงพัฒนาส่งเสริมและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของประเทศให้มีจำนวนเพียงพอ ที่จะผลักดันการเติบโตบนฐานเทคโนโลยีและนวัตกรรมและการปฏิรูประบบเสริมสร้างความ รอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาพที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่นซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไป โดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ สร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง

4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม การที่ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศไทยจะต้องเป็นประเทศที่ทุกคน มีโอกาสและความเสมอภาคในทุกด้าน หรือการเป็น “สังคมแห่งโอกาส” ทั้งในมิติของการเข้าถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากร กระบวนการยุติธรรม และบริการสาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น หลักประกันทางสังคมที่ลดความเสี่ยงของบุคคลที่จะตกลงสู่ภาวะความยากจน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำที่สุดและผู้ด้อยโอกาสที่ต้องได้รับ การพัฒนาศักยภาพและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการดังกล่าว อันจะส่งผลให้ทุกคน สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศภายใต้ศักยภาพสูงสุดที่ตนเองมี รวมถึงการสร้างสังคมที่เอื้อต่อ

การปรับเปลี่ยนสถานะของผู้คนในสังคมผ่านการสร้างสังคมแห่ง โอกาสควบคู่ไปกับการสร้าง สมรรถนะทางสังคม สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดสังคมแห่งโอกาสจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างทางสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพสังคมในทุกๆ ด้านไปพร้อมกันโดยไม่ทอดทิ้งใครไว้เบื้องหลัง ประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับคนทุกกลุ่มในสังคมซึ่งเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ของแต่ละบุคคลให้ได้รับการตอบสนอง โดยการมีหลักประกันทางสังคม ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อย่างพอเพียง กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้ง การเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มผู้พิการและมีการ กระจายทรัพยากรให้ทุกคนสามารถ เข้าถึง อย่างเป็นธรรมควบคู่กับการ สร้างโอกาสที่เป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก และคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรม ในฐานะ ของสมาชิกในสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน และความสัมพันธ์ทางสังคม ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง และ มีการบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ยังต้องมีการเสริมสร้างพลังทางสังคม ที่เป็นการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ และเปิดช่องทางให้มีการใช้และพัฒนาศักยภาพ ดังกล่าวอย่างเต็มประสิทธิภาพ ขณะที่โครงสร้างเชิงสถาบันของรัฐต้องเปิดกว้างและสนับสนุน การมีบทบาทของประชาชนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเอง การส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและการมีบทบาทที่สำคัญ ในสังคม รวมถึงส่งเสริมความเสมอภาคทางสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสริมสร้างให้ประชาชน มีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบทางสังคม รวมถึงการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมที่สังคม ยอมรับความแตกต่างและเคารพซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจกัน มีค่านิยมร่วมกัน และสามารถ ก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคม โดยการสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมค่านิยม ความเสมอภาค ระหว่างกลุ่มคนในสังคม

5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้ไป อย่างขาดประสิทธิภาพ จึงอยู่สภาพที่ร่อยหรอเสื่อมโทรม รวมทั้งสภาพแวดล้อมมีคุณภาพต่ำสูง ทั้งปัญหาคุณภาพน้ำ อากาศ และขยะของเสียเหลือทิ้งที่กำจัดไม่ทัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลทั้งต่อต้นทุนการผลิตสินค้าบริการ และสร้างผลเสียต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความเสี่ยงจากความขัดแย้ง จากการแย่งชิงทรัพยากรที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกที่มีความผันผวน และฤดูกาลผิดปกติขึ้นไปได้ส่งผลให้เกิดความตระหนักกันมากขึ้นในการที่ผู้คนจะสามารถอยู่ร่วมกัน อย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเสี่ยงและความท้าทาย จากสภาพแวดล้อมและภัยพิบัติ ได้นำไปสู่ข้อตกลงในระดับโลกที่สำคัญ ทั้งในเรื่องการบรรลุ ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) เป้าหมายการลด ก๊าซเรือนกระจก และการใช้ มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมมาเป็นข้อกำหนดที่ส่งผลต่อการแข่งขัน ทางการค้าในตลาดโลก ดังนั้น ยุทธศาสตร์การสร้างความสำเร็จเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม จึงมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การบริโภคที่ยั่งยืนและการผลิตที่ยั่งยืน การดำเนินการ ที่สำคัญคือต้องเร่งวางระบบการอนุรักษ์ พื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ บริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพโดยการวางระบบบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้มีประสิทธิภาพ

ใน 25 กลุ่มน้ำ ทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ รวมทั้งยกระดับความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ และปรับตัวไปสู่รูปแบบของการผลิตและการบริโภคที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยพัฒนาการผลิตให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยการจัดการขยะสารพิษและของเสียอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยมุ่งเน้นการลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลและเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนในภาคการผลิตไฟฟ้าเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน ส่งเสริมการผลิตและใช้พลังงานสะอาด ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายสำคัญที่ต้องบรรลุคือ ลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกให้ได้อย่างน้อย 20-25 ภายในปี 2573 ทั้งนี้เพื่อวางรากฐานและสนับสนุนให้ประเทศ มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน โดยตั้งเป้าหมายที่จะเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้อย่างน้อย 40 ของพื้นที่ (128 ล้านไร่) และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคเศรษฐกิจ

6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การที่ประเทศไทยจะบรรลุเป้าหมายอนาคตในระยะยาวที่กำหนดไว้นั้น การบริหารราชการแผ่นดินจะต้องปรับเปลี่ยนขนานใหญ่ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา อย่างมีบูรณาการและมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อตอบโจทย์การแก้ปัญหาหลักๆ ของประเทศและสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ภาครัฐจะต้องจัดระบบองค์กรให้ลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและกระตือรือร้น (Open and connected government) โดยใช้ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (Zero face to face) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การให้บริการแก่ภาคประชาชนและ ภาคธุรกิจเอกชนและสามารถดำเนินงานร่วมกับภาคการเมืองบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ ความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ สามารถตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณะ รวมทั้งจะต้องเป็นระบบที่สามารถจูงใจและดึงดูดให้คนดี คนเก่ง เข้ามาร่วมพลังการทำงานที่มีความมุ่งมั่นและแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมกันพลิกโฉมประเทศไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ การปรับสมดุลภาครัฐมีแนวยุทธศาสตร์ที่สำคัญประกอบด้วย การวางระบบ บริหารงานภาครัฐแบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง เชื่อมโยงกันตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติ ลงไปจนถึงระดับพื้นที่การจัดสรรงบประมาณให้มีลักษณะยึดโยงกับยุทธศาสตร์ ในทุกระดับและมีเป้าหมายร่วมเป็นหลัก รวมทั้งมีระบบการติดตามประเมินผล การดำเนินงาน ทั้งในระดับยุทธศาสตร์ตามภารกิจ และพื้นที่การยกระดับงานบริการประชาชนสู่ความเป็นเลิศโดยใช้ดิจิทัลเต็มรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการทั้งประชาชนและนักธุรกิจเอกชน โดยมีการเชื่อมโยงผ่านระบบดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเชื่อมโยง ทุกส่วนราชการในการให้บริการประชาชน การปรับปรุงบทบาท ภารกิจ และโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสม ทันสมัย มีขีดสมรรถนะสูง และสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าและเทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้นและทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การปฏิรูประบบการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรภาครัฐสู่ความเป็นมืออาชีพ รวมทั้งการต่อต้าน

และปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบควบคู่ไปกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรมและสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยปรับปรุง แก้ไข และยกเลิกกฎหมายต่างๆ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม เอื้ออำนวยต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาประเทศ การให้บริการประชาชน การประกอบธุรกิจ การแข่งขันระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ทั้งนี้ การออกกฎหมายใหม่ควรต้องมีการพิจารณาตรวจสอบความจำเป็นรับฟังความเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นก่อนการออกกฎหมายฯ ดังกล่าวโดยมีระบบการประเมินผลกระทบในการออกกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment : RIA) ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียน มีความเข้มข้นและชัดเจนขึ้น ขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐานมีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้นปัญหาความยากจนลดลง และคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น อย่างไรก็ตามโครงสร้างเศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น จึงทำให้มีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอก ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันปรับตัวช้า เนื่องจากการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าการผลิตเกษตร อุตสาหกรรม และบริการสู่การใช้องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมยังดำเนินการได้น้อย ทำให้ฐานการผลิตเกษตร อุตสาหกรรม และบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำ ประกอบกับประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้านที่สำคัญได้แก่ คุณภาพคน คุณภาพ การศึกษา คุณภาพบริการสาธารณะและบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ก่อให้เกิดความแตกแยก นอกจากนี้ทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว มีภาวะขยะล้นเมือง และการบริหารจัดการน้ำยังไม่เป็นระบบ โครงข่ายที่สมบูรณ์ ในขณะที่ความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศผันผวน มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้กฎเกณฑ์และกฎระเบียบของสังคมที่เกี่ยวกับการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีความเข้มงวดมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนถึงปัญหาการจัดการภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเพราะการบริหารจัดการยังขาดเอกภาพ และการปฏิรูปกฎหมายเพื่อพัฒนาประเทศ ยังล่าช้า ดังนั้นการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยง และรองรับการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องกัน ไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560-2579) โดยมีสาระสำคัญ สรุปได้ ดังนี้

1. ภาพรวมการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

1.1 หลักการ หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำ และขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม สำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มาเป็นกรอบ ในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบ เป้าหมาย การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนาได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็น การปฏิรูปประเทศ 37 วาระ และไทยแลนด์ 4.0 การจัดทำแผนขับเคลื่อนและการติดตามประเมินผล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ในทุกพื้นที่ของ ประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่รวมพลัง ให้สามารถกำหนดเป้าหมายแนวทางการพัฒนา รวมทั้ง แผนงานโครงการสำคัญที่ตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้อง กับภูมิสังคมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปี

1.2 จุดเปลี่ยนสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ประเทศไทย มิยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะเป็นแผนแรกที่ถูกใช้ให้เป็นกลไกเชื่อมโยง สู่การขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่จะต้องบรรลุผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ ของการพัฒนา รวมทั้ง กำหนดแนวทางการพัฒนาในรายละเอียดที่ต้องเชื่อมต่อการปฏิบัติ ที่ต้องดำเนินการในช่วง 5 ปี โดยได้กำหนดแผนงาน/โครงการสำคัญ (Flagship Program) และ ประเด็นพัฒนาเชิงบูรณาการที่สำคัญ ในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ จะทำให้ระบบการจัดสรรงบประมาณการบริหารจัดการงบประมาณแผ่นดิน แผนสำหรับบริหาร ราชการแผ่นดิน กฎ ระเบียบวินัยทาง การเงินและการคลังภาครัฐ และระบบการติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ตลอดจนระบบการติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการ ของหน่วยงานภาครัฐต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก นอกจากนี้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีแนวทางการพัฒนาจังหวัด ภาค และเมือง ที่กำหนดพื้นที่เป้าหมาย สาขาการผลิตและบริการ เป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและกำกับ ให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ จังหวัด ภาค และเมือง เกิดผลสัมฤทธิ์และสอดคล้องกับเป้าหมายรวมของประเทศ รวมทั้งได้กำหนด แนวทางเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนประเด็นการปฏิรูปประเทศที่สภาพัฒน์ฯ และสภา ขับเคลื่อนการปฏิรูปได้เสนอและต้องเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จในช่วง 5 ปีต่อจากนี้

1.3 ประเด็นการพัฒนาหลักที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทย แม้ว่า ได้ดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี มีการขยายการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบโครงข่ายมากขึ้น และมีการเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา แต่อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยยังปรับตัวช้าเมื่อเทียบกับหลายประเทศ เนื่องจากคุณภาพคนต่ำการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา ยังมีน้อย คุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ดีและปัญหาการบริหารจัดการภาครัฐและกฎระเบียบต่างๆ ล้าสมัยและขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกและภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เศรษฐกิจไทยผันผวนได้ง่าย และเศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวในอัตราที่ต่ำกว่าศักยภาพมาต่อเนื่องหลายปี นอกจากนี้ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันและความเสี่ยงมากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้มข้นมากขึ้น เป็นโลกไร้พรมแดน โดยมีการเคลื่อนย้ายคน เงินทุน องค์กรความรู้ เทคโนโลยี ข่าวสาร สินค้าและบริการอย่างเสรี ทำให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น ส่งผลให้มีการรวมตัวด้านเศรษฐกิจของกลุ่มต่างๆ ในโลกมีความเข้มข้นขึ้น ประเทศเศรษฐกิจใหม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น เช่น จีน อินเดีย ละตินอเมริกา และเวียดนาม ซึ่งมีแรงงานราคาถูกและมีมาตรการอื่นๆ ประกอบในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้สังคมโลกมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น ทำให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยง อาทิ การก่อการร้าย โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาแรงงานต่างด้าว ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รวมทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดและกลุ่มคนจนที่สุดสูงถึง 34.9 เท่า ในปี 2556 เนื่องจากการกระจายโอกาสการพัฒนาไม่ทั่วถึงยิ่งไปกว่านั้นทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ เนื่องจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะรวมศูนย์ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตาม การขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมืองประกอบกับสภาพภูมิอากาศ มีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยมากกว่าในอดีตภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว จะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยง อย่างชาญฉลาดมากขึ้น ต่อจากนี้ไปประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหารากฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานานในขณะเดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ และใช้ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.3.1 การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และ

บริการใหม่ๆ โดยการกำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ (National Research Agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและสอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม บูรณาการวิจัย และพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนานวัตกรรม

1.3.2 การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยสนับสนุนการวิจัยพัฒนา การดัดแปลงและต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยีไปสู่ ความเป็นอัจฉริยะโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและการผสมผสานเทคโนโลยี การพัฒนาผู้ประกอบการ ให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี (Technopreneur) รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต ที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ ได้แก่ เกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมกับสถาบันวิจัย และสถาบันการศึกษา รวมทั้งพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน ที่มีอยู่ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี แบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะเร่งสร้างและพัฒนา บุคลากรวิจัยในสาขา STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) และ สนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน/ชุมชน รวมทั้งการปรับกลไกระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งระบบ

1.3.3 การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตาม ช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาพที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตาม ความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพ การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพ และการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ

1.3.4 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้ความสำคัญกับ การจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุขให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ ในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิต ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้งกระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุมและ ทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาและพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพ ของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุน ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการ และบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกินและการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่ม ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด

1.3.5 การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละ ช่วงของห่วงโซ่มูลค่า เน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐาน ทุนทางเศรษฐกิจให้สนับสนุน การเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการ ของตลาด รวมทั้งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำธุรกิจที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ

เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต

1.3.6 การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่ เน้นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตรจากกิจการเจ้าของคนเดียวเป็นการประกอบการในลักษณะสหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนและบริษัท เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด

1.3.7 การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมที่มีศักยภาพในปัจจุบันให้ต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและมีนวัตกรรมมากขึ้น ควบคู่กับการวางรากฐานเพื่อสร้างและพัฒนาภาคการผลิตและบริการสำหรับอนาคต ทั้งในด้านการเตรียมศักยภาพคนและโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนสร้างกลไกและเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจ ในลักษณะคลัสเตอร์ (Cluster)

1.3.8 การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ

1.3.9 การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศและศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมก็ทำให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจร ทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

1.3.10 การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงานของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง กรอบความร่วมมือลุ่มแม่น้ำอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง กรอบความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย กรอบความร่วมมือความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอล สำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ กรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาชายแดนไทย-มาเลเซีย และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

1.3.11 การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนา และส่งเสริมสังคม ผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น

1.3.12 การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพ สิ่งแวดล้อม เน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไข ปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการ ที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริม การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งเตรียมความพร้อม ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ

1.3.13 การฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของ ผู้มีความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และการเตรียมการรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผล กระทบอย่างมีนัยยะสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า

1.3.14 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤตมิชอบและ การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐ อย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร มีการบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

1.3.15 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อขยาย ขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม เน้นให้เกิดความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและ ในอาเซียนอย่างเป็นระบบ โดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนว ระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการพื้นฐานและการคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้ พัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศและการพัฒนาผู้ประกอบการ ในสาขาโลจิสติกส์และ หน่วยงานที่มีศักยภาพไปทำธุรกิจในต่างประเทศ

1.3.16 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ เร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิม และขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ ที่ สร้างรายได้สำหรับประชาชนในแต่ละภาค การพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาและ ฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคต อย่างมีสมดุล และการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคและเมืองให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

1.3.17 การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่ มุ่งเน้นผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบันให้มีความคืบหน้าและชัดเจนใน ระดับปฏิบัติการและในแต่ละจุดพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ ผลักดันการลดการใช้มาตรการที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษี ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบความร่วมมือต่างๆ ในเวทีโลก และสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

1.3.18 การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้ประกอบการให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และการสนับสนุนการดำเนินงานของสภาธุรกิจภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนแหล่งเงินทุนและแหล่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับฐานการผลิตในต่างประเทศ

1.3.19 การปรับปรุงภาคการเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สามารถแข่งขันได้เร่งปรับปรุงกฎระเบียบในการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันและการให้บริการต่อผู้บริโภคและภาคธุรกิจเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการกำกับดูแลที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากความเชื่อมโยงทางการเงินและกระแสการเคลื่อนย้ายของเงินทุนที่จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและมีปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น ในขณะเดียวกันสนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินเพื่อระดมทุนมาใช้สนับสนุนการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ ตลอดจนขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสม

1.3.20 การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐานภาษี การปรับระบบการจัดทำค่าของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการ ทั้งเชิงประเด็นพัฒนาและเชิงพื้นที่การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ ด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุง ระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ และการปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ เพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

2. การประเมินสภาพแวดล้อมการพัฒนาประเทศ

2.1 สถานการณ์และแนวโน้มภายนอก

2.1.1 สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจโลก มีตลาดเกิดใหม่ที่มียุทธศาสตร์สูงขึ้น ตลาดการเงินโลกเข้าสู่สถานการณ์ไร้พรมแดน ซึ่งเป็นผลจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเงินที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ รวมทั้งมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่หลากหลายส่งผลต่อการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสที่สำคัญของการพัฒนาประเทศไทย

2.1.2 การวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด เป็นกุญแจสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของคนทำให้เกิดสาขาอุตสาหกรรมและบริการใหม่ๆ ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่หลากหลายสาขามนุษย์จะสามารถเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด มีการแข่งขันแรงงานที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีและมีทักษะหลายด้านในตลาดแรงงาน ขณะเดียวกันเกิดความเหลื่อมล้ำในมิติต่างๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี เป็นต้น

2.1.3 สถานการณ์และแนวโน้มสังคมโลก การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกส่งผลต่อเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้มีการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น แต่อาจก่อให้เกิดการแข่งขันประชกรวัยแรงงาน โดยเฉพาะคนที่มีศักยภาพสูง ขณะเดียวกันการเลื่อนไหลของกระแสวัฒนธรรมโลกที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเกิดการสร้างวัฒนธรรมร่วมสมัย แต่อาจก่อให้เกิดวิกฤตทางวัฒนธรรมเนื่องจากการขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี

2.1.4 สถานการณ์และแนวโน้มสิ่งแวดล้อมโลก วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 เป็นทิศทางหลักในการพัฒนาของโลกหลัง ค.ศ. 2015 โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 17 เป้าหมาย และ 168 เป้าประสงค์ รวมถึงข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทวีความเข้มข้นขึ้น จะมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต ยิ่งไปกว่านั้นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น ส่งผลต่อการผลิตในภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ

2.1.5 สถานการณ์ความมั่นคงโลก ประเทศมหาอำนาจมีแนวโน้มใช้อำนาจทางทหารและทางเศรษฐกิจเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่างๆ รวมถึงเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศ ด้านอาณาเขตแบบรัฐต่อรัฐทั้งด้านอาณาเขตทางบก การอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลและภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อผลประโยชน์และการแข่งขันทรัพยากร นอกจากนี้ การก่อการร้ายอาชญากรรมข้ามชาติ และอาชญากรรมทางไซเบอร์จะทวีความรุนแรงและมีวิธีการที่ซับซ้อนมากขึ้น

2.2 สถานการณ์และแนวโน้มภายใน

2.2.1 สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจไทยในช่วงปี 2504-2558 ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.1 สูงเป็นอันดับที่ 22 ของโลก ส่งผลให้รายได้ต่อหัวของประชาชนเพิ่มขึ้นสามารถขยับฐานะการพัฒนาประเทศเป็นประเทศรายได้ปานกลางตอนบนในปี 2553 โครงสร้างเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่านจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น ภาคการผลิตมีการสั่งสมองค์ความรู้และปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยยังคงมีความหลากหลายของฐานการผลิตที่มีความแข็งแกร่งในระดับโลก อันดับความสามารถในการแข่งขันโดยรวมมีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้น เศรษฐกิจไทยกลับเข้าสู่เสถียรภาพและอยู่ในเกณฑ์ที่แข็งแกร่ง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศที่มีระดับการพัฒนาในระดับใกล้เคียงกันอย่างไรก็ตามในช่วง 8 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าศักยภาพของระบบเศรษฐกิจ การส่งออกของไทยปรับตัวลดลงทั้งในด้านการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม มีสาเหตุจากจุดอ่อนที่สำคัญๆ ทั้งทางด้านปัญหาเชิงโครงสร้าง เงื่อนไขในระบบเศรษฐกิจโลกและปัจจัยทางด้านการดำเนินนโยบายและการบริหารจัดการเศรษฐกิจ

2.2.2 การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม อยู่ในลำดับต่างๆ และการบริหารจัดการงานวิจัยขาดการบูรณาการให้มีเอกภาพตั้งแต่ระดับนโยบาย การสนับสนุนทุนวิจัย และหน่วยวิจัยหลัก ทำให้ทิศทางการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมของประเทศไม่ ชัดเจน มีความซ้ำซ้อน และยังมีข้อจำกัดในการตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ เป็นผลให้การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศล่าช้า ไม่ทันต่อการพัฒนาเทคโนโลยีของโลก ตลอดจนมีการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ในระดับต่ำ

2.2.3 สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทย โครงสร้างประชากรไทย เปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยปี 2557 ประชากรวัยแรงงานจะมีจำนวนสูงสุดและเริ่มลดลงอย่างต่อเนื่อง คุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหาคุณภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ขณะที่คนไทยมีแนวโน้มเป็นโรค ไม่ติดต่อกันมากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตรวมถึงปัญหาด้านสุขภาพในวัยผู้สูงอายุจะส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐ นอกจากนี้ คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และการมีจิตสาธารณะ

2.2.4 สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฐานทรัพยากร ธรรมชาติ ลดลงและเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์เกินกว่าศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจก่อนดำเนินการอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้งและข้อพิพาทในระดับพื้นที่ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน นอกจากนี้ยังมีปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของ ประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ และก่อให้เกิดรูปแบบ การผลิตและการบริโภคที่ไม่ยั่งยืน

2.2.5 การเจริญเติบโตของภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระจุกตัวในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างการกระจายรายได้ระหว่างภาค รวมถึงกลไกการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดยังไม่สามารถเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้ ขณะที่การขยายตัวของเมืองในภาคต่างๆ ของประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นไม่สามารถรองรับการขยายตัวของเมืองได้อย่างเพียงพอ นอกจากนี้การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจหลักของประเทศมีแนวโน้มการขยายตัวของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจในระดับสูง ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนและสมดุลของการพัฒนาในพื้นที่

2.2.6 ความมั่นคงภายในประเทศ สถาบันหลักของชาติได้รับผลกระทบ จากความขัดแย้ง ที่มีรากฐานของปัญหามาจากความเห็นต่างทางความคิดและความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะที่สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีการสร้างสถานการณ์ โดยมีเป้าหมายให้เกิดความสูญเสียต่อเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับมีความเสี่ยงจากปัญหา อาชญากรรมทางไซเบอร์ที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปสู่การโจมตีระบบขององค์กรขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อ ในวงกว้างและมีมูลค่าความเสียหายสูง

2.2.7 ความร่วมมือระหว่างประเทศและความเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาการเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอนุภูมิภาคและภูมิภาคเอเชีย เป็นเงื่อนไขสำคัญของประเทศไทยในการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคมขนส่ง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเทคโนโลยีและสารสนเทศ กับกลุ่มประเทศต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

2.2.8 การบริหารจัดการภาครัฐยังอ่อนแอ ภาครัฐมีขนาดใหญ่และรายจ่ายประจำเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการภาครัฐมีประสิทธิภาพต่ำ ขาดระบบการทำงานที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายแบบบูรณาการกับหน่วยงานหรือภาคส่วนอื่นๆ การให้บริการประชาชนยังต้องปรับปรุงให้ได้มาตรฐานสากล ขณะที่การทุจริตและประพฤติมิชอบได้ขยายไปในวงกว้างทั้งในภาครัฐเอกชน และองค์กรเอกชน นอกจากนี้ กฎหมายหลายฉบับยังไม่ได้มาตรฐานสากล เนื่องจากล้าสมัยและกระบวนการ ตรากฎหมายยังมีจุดอ่อนหลายประการ ตลอดจนกระบวนการยุติธรรมยังขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถ อำนวยความยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค

3. วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

3.1 วัตถุประสงค์

3.1.1 เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่มีสมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะและมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวยุติธรรม ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

3.1.2 เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

3.1.3 เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง แข่งขันได้มีเสถียรภาพและมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหารและน้ำ

3.1.4 เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

3.1.5 เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทนสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา

3.1.6 เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยการพัฒนาภาคและเมืองเพื่อรองรับการพัฒนาระดับฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่

3.1.7 เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก

3.2 เป้าหมายรวม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดเป้าหมายรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย

3.2.1 คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย

3.2.2 ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15

3.2.3 ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่เข้มแข็งสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการ มีระบบการผลิตและให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและมีการลงทุนในการผลิตและบริการฐานความรู้ขั้นสูงใหม่ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน รวมทั้งกระจายฐานการผลิตและการ ให้บริการสู่ภูมิภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยเศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพและมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี และมีปัจจัยสนับสนุน อาทิ ระบบโลจิสติกส์ พลังงาน และการลงทุนวิจัยและพัฒนาที่เอื้อต่อการ ขยายตัวของภาคการผลิตและบริการ

3.2.4 ทูทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงาน และขนส่ง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ภายในปี 2563 เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

3.2.5 มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ และความคิดในสังคมลดลง ปัญหาอาชญากรรมลดลง ปริมาณความสูญเสียจากภัยโจรสลัดและการลักลอบขนส่งสินค้า และค้ามนุษย์ลดลง มีความพร้อมที่ปกป้องประชาชนจากการก่อการร้ายและภัยพิบัติทางธรรมชาติประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศ เกิดความเชื่อมโยงการขนส่งโลจิสติกส์ ห่วงโซ่มูลค่า เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่สำคัญในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก และอัตราการเติบโตของมูลค่าการลงทุนและการส่งออกของไทยในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และอาเซียนสูงขึ้น

3.2.6 มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันท่วงที โปร่งใส ตรวจสอบได้กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน บทบาทภาครัฐในการให้บริการซึ่งภาคเอกชนดำเนินการแทนได้ดีกว่าลดลง เพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการ ปัญหาคอร์รัปชันลดลง และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระมากขึ้น โดยอันดับประสิทธิภาพภาครัฐที่จัดทำโดยสถาบันการจัดการนานาชาติและอันดับความง่ายในการดำเนินธุรกิจในประเทศดีขึ้น การใช้จ่าย

ภาครัฐและระบบงบประมาณมีประสิทธิภาพสูง ฐานภาษีกว้างขึ้นและดัชนีการรับรู้การทุจริตดีขึ้น รวมถึงมีบุคลากรภาครัฐที่มีความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันกับยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ โดยมี 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และอีก 4 ยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ดังนี้

4.1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ทุนมนุษย์ของประเทศไทย ยังมีปัญหาในด้านคุณภาพคนในแต่ละช่วงวัย โดยผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ในขณะที่คนไทยจำนวนมากไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐาน การพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคม มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งใน และนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีระเบียบวินัย และจิตสาธารณะ
2. พัฒนาศักยภาพ คนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถ ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า อาทิ ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนา ทักษะทางสมองและทางสังคม ที่เหมาะสม เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นมีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
3. ยกระดับคุณภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีการจัด ทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสม ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต
4. ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อ สุขภาพ อาทิ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย ปรับปรุงมาตรการ ทางกฎหมายและภาษีในการควบคุมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ
5. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการระบบสุขภาพ ภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ อาทิ ปรับระบบบริหาร จัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานพยาบาลทุกสังกัดในเขตพื้นที่สุขภาพ
6. พัฒนาระบบการดูแล และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย อาทิ ผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลผู้สูงอายุ ระยะเวลา และ
7. ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง อาทิ กำหนด มาตรการดูแลครอบครัวที่เปราะบาง และส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งบริการความรู้ทาง วิชาการที่ทุกคนเข้าถึงได้

4.2 ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนา ในช่วงที่ผ่านมา ทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้านแต่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทยมีความคืบหน้าช้า ทั้งเรื่องความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และเทคโนโลยีของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน

แก้ไขปัญหาคือความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น แนวทางการพัฒนาสำคัญประกอบด้วย 1. การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ อาทิ ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้การดูแลนักเรียนที่ครอบคลุมตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน สนับสนุนค่าเดินทางไปยังสถานศึกษาให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง 2. การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ ครอบคลุมและทั่วถึง อาทิ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ผ่านการพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยทั้งในระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3. เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากร ภายในชุมชน อาทิ สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับ องค์การการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้าน/ตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออม และจัดตั้งโครงข่ายการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย

4.3 ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เศรษฐกิจไทยขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ทั้งจากผลกระทบของเศรษฐกิจโลก ชะลอตัว และข้อจำกัดภายในประเทศเองที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มผลิตภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งฐานเศรษฐกิจภายในประเทศขยายตัวช้า การพัฒนา 5 ปีต่อจากนี้ไป จึงเน้นให้เศรษฐกิจเติบโตได้ตามศักยภาพและมีเสถียรภาพ ภาคส่งออกมีการพัฒนาจนสามารถขยายตัวและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ผลิตภาพการผลิตของประเทศเพิ่มขึ้น การลงทุนภาครัฐและเอกชนมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมาจากความร่วมมือกันมากขึ้น ประชาชนและผู้ประกอบการเข้าสู่ระบบภาษีมากขึ้น และประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูงขึ้น นอกจากนี้ ยังเน้นให้เศรษฐกิจรายสาขามีการเติบโตอย่างเข้มแข็ง ภาคการเกษตรเน้นเกษตรกรรมยั่งยืนและให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมนิเวศ การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้และแข่งขันได้มากขึ้น วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น ภาคการเงินมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประกอบด้วย 1. การบริหารจัดการเศรษฐกิจ ส่วนรวม ทั้งในด้านการคลัง อาทิ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดแผนงานโครงการการจัดสรรงบประมาณ การบริหารและการตรวจสอบกระบวนการงบประมาณและด้านการเงิน อาทิ เพิ่มประสิทธิภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงินทั้งในตลาดเงินและตลาดทุนให้สามารถสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และ 2. การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ มุ่งเน้นการสร้างความ เชื่อมโยงของห่วงโซ่มูลค่าระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน เพื่อยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของประเทศโดยยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐาน ต่อยอดความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพปัจจุบันเพื่อยกระดับไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

วางอนาคตรากฐานการพัฒนาอุตสาหกรรม เสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรมและอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน

4.4 ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นจุดอ่อนสำคัญต่อการรักษาฐานการผลิตและการให้บริการรวมทั้งการดำรงชีวิตของคนไทย ซึ่งปัญหาดังกล่าวเกิดจากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ความเสี่ยงในการขาดแคลนทรัพยากรน้ำในอนาคต ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น และข้อถกเถียงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทวีความเข้มข้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแนวทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปจึงมุ่งเน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความมั่นคงด้านน้ำและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีลดมลพิษและลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ การเพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัย แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. การรักษาฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม 2. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคงสมดุลและยั่งยืน 3. การแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม 4. ส่งเสริมการผลิต และการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5. สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 6. การบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ 7. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 8. การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

4.5 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศไทยในหลายมิติ ทั้งภัยคุกคามภายนอกในเรื่องการขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประชาคมมหาอำนาจในภูมิภาคต่างๆ ของโลก อาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อการร้าย และภัยคุกคามภายในประเทศ ได้แก่ ความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์ของคนในชาติ การสร้างสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และการคุกคามทางเศรษฐกิจ โดยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปจึงเน้นในเรื่องการปกป้องและเชิดชูสถาบัน พระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ สังคมมีความสมานฉันท์ ประชาชนมีส่วนร่วมป้องกันแก้ไข ปัญหาความมั่นคง ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีโอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ประเทศไทยมีความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านความมั่นคงกับนานาประเทศในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติมีความพร้อมต่อการรับมือภัยคุกคาม

ทั้งภัยคุกคามทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ และแผนงานด้านความมั่นคงมี การบูรณาการสอดคล้อง กับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. การรักษาความมั่นคงภายใน เพื่อให้เกิด ความสงบในสังคมและธำรงไว้ซึ่งสถาบัน หลักของชาติ 2. การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการ รับมือภัยคุกคาม ทั้งการทหาร และภัยคุกคามอื่นๆ 3. การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ ด้านความมั่นคง เพื่อบูรณาการความร่วมมือกับมิตรประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ 4. การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เพื่อคงไว้ซึ่ง อำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยในเขตทะเล และ 5. การบริหารจัดการความมั่นคง เพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงการพัฒนา ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

4.6 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย ระบบการบริหารจัดการในภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพเป็นอุปสรรค ที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการให้บริการประชาชนยังไม่ได้มาตรฐานสากล การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการให้บริการของท้องถิ่นขาดความ โปร่งใสระบบและกระบวนการยุติธรรมไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม รวมทั้งการทุจริตประพฤติมิชอบในสังคมไทย การพัฒนาระยะต่อไปจึงต้องเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการ ภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นในเรื่องการลดสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้บริการของภาครัฐ รวมทั้งประสิทธิภาพการประกอบ ธุรกิจของประเทศ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับ คณะเนตชันนารีรับรู้การทุจริตให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น และการลดจำนวนการดำเนินคดีกับผู้มิได้กระทำ ความผิด แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน บทบาท ภารกิจ และคุณภาพบุคลากรภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่า 2. ปรับปรุงกระบวนการงบประมาณ และสร้างกลไกในการติดตามตรวจสอบการเงินการคลังภาครัฐ เพื่อให้การจัดสรรและการใช้จ่ายมีประสิทธิภาพ 3. เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการ สาธารณะให้ได้ มาตรฐานสากลเพื่อให้ประชาชนและภาคธุรกิจได้รับบริการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และอำนวยความสะดวกตรงตามความต้องการ 4. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง 5. ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส และยุติธรรม และ 6. ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความ ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับ สากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

4.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่ผ่านมา การ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศประสบปัญหาด้านความต่อเนื่องในการ ดำเนินการ และปัญหาเชิงปริมาณคุณภาพ และการบริหารจัดการการให้บริการที่สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล ทำให้มีข้อจำกัดในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนา ในระยะต่อไปจึงมุ่งเน้นในเรื่องการลดความซ้ำซ้อนของการใช้พลังงานและลดต้นทุนโลจิสติกส์ ของประเทศ การพัฒนาระบบขนส่งทางรางและทางน้ำ เพิ่มปริมาณการเดินทางด้วยระบบขนส่ง

สาธารณสุขในเขตเมือง และขยายขีดความสามารถในการรองรับปริมาณผู้โดยสารของท่าอากาศยาน ในกรุงเทพมหานครและท่าอากาศยานในภูมิภาคการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ และการอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาด้านพลังงานเพื่อเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย และลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติในการผลิตไฟฟ้า การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล และการ พัฒนาด้านสาธารณสุขการ (น้ำประปา) แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่ง อาทิ พัฒนาระบบรถไฟให้เป็นโครงข่ายหลักในการเดินทางและขนส่งของประเทศ พัฒนาคอร์ริดอร์ถนนพัฒนาระบบขนส่งทางอากาศ และพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำ 2. การสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่ง อาทิ การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เกิดจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนากิจการบริหารจัดการในสาขาขนส่ง 3. พัฒนาระบบโลจิสติกส์ อาทิ พัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานให้ได้มาตรฐานสากล และพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการอำนวยความสะดวกทางการค้า 4. พัฒนาด้านพลังงาน อาทิ จัดหาพลังงานให้เพียงพอและสร้างความมั่นคงในการผลิตพลังงาน เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ การผลิต และการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานสะอาด 5. พัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล อาทิ พัฒนาและ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของประเทศให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ และ 6. พัฒนาระบบน้ำประปา อาทิ พัฒนาระบบน้ำประปาให้ครอบคลุมและทั่วถึง และการบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม

4.8 ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา อาศัยการเพิ่มประสิทธิภาพจากปัจจัยความได้เปรียบด้านแรงงาน ทรัพยากรธรรมชาติ และการนำเข้าเทคโนโลยีสำเร็จรูปจากต่างประเทศ มากกว่าการสะสมองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง ทำให้ส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มสูงตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของเทคโนโลยี อีกทั้งการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาอย่างไม่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมนวัตกรรมได้ การพัฒนาจึงเน้นในเรื่องการเพิ่มความเข้มแข็งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ และการเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อยกระดับ ความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการและคุณภาพชีวิตของประชาชน แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาและผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม อาทิ ลงทุนวิจัยและพัฒนาในกลุ่มเทคโนโลยีที่ประเทศไทยมีศักยภาพพัฒนาได้เอง และกลุ่มเทคโนโลยีที่นำสู่การพัฒนาแบบก้าวกระโดดลงทุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน 2. พัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี อาทิ ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีบทบาทหลักด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมการสร้างสรรค่นวัตกรรมด้านการออกแบบ และการจัดการธุรกิจที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีให้แพร่หลายในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจของไทย และ 3. พัฒนาสถานะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมด้านบุคลากรวิจัย อาทิ การเร่งการผลิตบุคลากรสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพและ

สอดคล้องกับความต้องการโดยเฉพาะในสาขา STEM และพัฒนาศักยภาพนักวิจัยให้มีความรู้และความเข้าใจในเทคโนโลยี

4.9 ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทยต้องใช้ประโยชน์จากศักยภาพและภูมิสังคมเฉพาะของพื้นที่ และการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุก เพื่อเสริมจุดเด่นในระดับภาคและจังหวัดในการเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญ ประกอบกับการขยายตัวของประชากรในเขตเมืองจะเป็นโอกาสในการกระจายความเจริญและยกระดับรายได้ของประชาชนโดยการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่และมีศักยภาพในการรองรับการค้าการลงทุน รวมทั้งลดแรงกดดันจากการกระจุกตัวของการพัฒนาในกรุงเทพฯ และภาคกลางไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนยังเป็นโอกาสในการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเชื่อมโยงการค้าการลงทุนในภูมิภาคของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงมุ่งเน้นในเรื่องการลดช่องว่างรายได้ระหว่างภาคและมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น การเพิ่มจำนวนเมืองศูนย์กลางของจังหวัดเป็นเมืองน่าอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม พื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักมีระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มมูลค่าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดน แนวทางการพัฒนาสำคัญประกอบด้วย 1. การพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึงพัฒนาภาคเหนือให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้หลุดพ้นจากความยากจนสู่เป้าหมายการพึ่งตนเอง พัฒนาภาคกลางเป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำ พัฒนาภาคใต้เป็นฐานการสร้างรายได้ที่หลากหลาย 2. การพัฒนาเมือง อาทิ พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างมีบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน พัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง และ 3. การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ อาทิ พัฒนาพื้นที่พหุพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นฐานการผลิต อุตสาหกรรมหลักของประเทศที่ขยายตัวอย่างมีสมดุล มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนและเกิดผลที่เป็นรูปธรรม

4.10 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลักคิดเสรีเปิดเสรีและเปิดโอกาส โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและขยายความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และอื่นๆ กับมิตรประเทศ และเป็นการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากการดำเนินการภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยกำหนดเป็นแนวทางการดำเนิน นโยบายการค้าและการลงทุนที่เสรีเปิดกว้างและเป็นธรรม ดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกในการแสวงหาตลาดใหม่ๆ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยไปลงทุนในต่างประเทศ และส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศในอนุภูมิภาคและภูมิภาครวมทั้งประเทศนอกภูมิภาค ดังนั้น การพัฒนาจึงมุ่งเน้นในเรื่องการมีเครือข่ายการเชื่อมโยงตามแนวระเบียงเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและมีการใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ การเพิ่มระบบห่วงโซ่มูลค่าในอนุภูมิภาคและ ภูมิภาคอาเซียน ประเทศไทยเป็นฐานเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนที่สำคัญในภูมิภาคอนุภูมิภาค อาเซียนและเอเชีย รวมทั้งมีการพัฒนาส่วนขยายจากแนวระเบียงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคให้ครอบคลุมภูมิภาคอาเซียน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียใต้ และประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่สำคัญทั้งในระดับ แนวทาง

การพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. ขยายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย 2. พัฒนาความเชื่อมโยงด้าน การคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, BIMSTEC ,และ JDS และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ 3. พัฒนาและส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ การบริการและการลงทุนที่โดดเด่นในภูมิภาค 4. ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทย 5. เปิดประตูการค้าและ พัฒนาความร่วมมือ กับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ทั้งในระดับอนุภูมิภาค และภูมิภาคที่มีความเสมอภาคกัน 6. สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ 7. เข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์ 8. ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคงในทุกด้านที่เกี่ยวกับเรื่อง ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน 9. บูรณาการภารกิจด้านความร่วมมือระหว่างประเทศและด้านการ ต่างประเทศ และ 10. ส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวภายในประเทศที่สำคัญ

5. การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สู่การปฏิบัติมีหลักการและแนวทาง ดำเนินงาน สรุปได้ ดังนี้

5.1 หลักการ

5.1.1 ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยยึดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นกรอบ ทิศทางหลักและแปลงสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม

5.1.2 กระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่ ภารกิจและ การมีส่วนร่วม ให้จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาและเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนา จากชุมชนสู่ประเทศและประเทศสู่ชุมชน

5.1.3 เพิ่มการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ท้องถิ่นและชุมชน

5.1.4 ใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ เอกชน และสื่อมวลชนอย่างบูรณาการ ให้การขับเคลื่อนเกิดประสิทธิภาพโดยกระบวนการสร้าง เครือข่ายหรือคลัสเตอร์ที่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่

5.1.5 ระบบการบริหารจัดการแผนสู่การปฏิบัติที่มีความเชื่อมโยงกันในระดับ ต่างๆ ตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนเฉพาะด้าน และแผนปฏิบัติการ และระบบการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพที่ตอบสนองการพัฒนา เชิงบูรณาการการพัฒนาเชิงพื้นที่และการพัฒนาที่ต่อเนื่อง รวมทั้งระบบการติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานของภาครัฐ ที่สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนา แนวทางการพัฒนาและผลของการพัฒนา อย่างแท้จริง

5.2 แนวทางขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

5.2.1 สร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและ พร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ไปสู่การปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติสร้างความเข้าใจกับภาคีทุกภาคส่วนโดยกำหนดกิจกรรม ดำเนินการประเด็นสื่อสารและเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์แบ่งตามกลุ่มเป้าหมาย (Stakeholder)

ของการสร้างความรู้ความเข้าใจ ในการ ขับเคลื่อนระดับพื้นที่ สศช. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับภาคและชุมชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแล สร้างความตระหนักถึงภารกิจและความรับผิดชอบร่วมกันของประชาชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำประเด็น การพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ไปขับเคลื่อนผ่านกลไกการพัฒนาในระดับพื้นที่และสร้างแนวร่วมการ พัฒนาของ สศช.

5.2.2 สร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาตินโยบายรัฐบาลแผนเฉพาะด้านและแผนปฏิบัติการ โดยกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฉบับที่ 12 นำไปสู่การกำหนดแผนงานโครงการ การระดมทรัพยากร และแนวทางการร่วมดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ รวมถึงบูรณาการประเด็นการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกันและจัดทำเป็นแผนการลงทุนการพัฒนา/แผนพัฒนาเฉพาะด้านที่ตอบสนองการพัฒนาในหลายมิติภายใต้ ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เพื่อปิดช่องว่างการพัฒนา (Development Gap) ของประเทศในแต่ละช่วงเวลาและสร้างรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศสู่เป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

5.2.3 หน่วยงานกลาง อาทิ สศช. สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) จัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดสรร งบประมาณรายจ่ายประจำปีใช้เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในการกำหนดลำดับความสำคัญของแผนงานโครงการและภารกิจหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.2.4 ผลักดันให้ภาคเอกชนนำประเด็นการพัฒนาสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 พิจารณาประกอบการจัดทำแผนการลงทุนทางธุรกิจ ที่สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ อย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาและส่งเสริมให้คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ (กรอ.) เป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงการพัฒนาระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งให้ กรอ. ส่วนกลางกระจายความรับผิดชอบและภารกิจให้ กรอ. จังหวัด/กลุ่มจังหวัดมากขึ้น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของยุทธศาสตร์ชาติและความเชื่อมโยงในระดับพื้นที่

5.2.5 สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ โดยกำหนดให้มีการผลักดันปัจจัยหลักให้สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญ อาทิ นำการศึกษาวิจัย มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อต่อ การขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับต่างๆ โดยนำเครื่องมือวิเคราะห์ผลกระทบทางกฎหมายมาใช้ประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.6 เพิ่มประสิทธิภาพกลไกรับผิดชอบการขับเคลื่อนแผนฯ ที่ชัดเจน สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในระดับประเทศและระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การตั้งและการเชื่อมโยงคณะกรรมการระดับชาติที่มีอยู่ให้นำยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบการดำเนินงานขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาในระดับประเทศและพื้นที่โดยให้จังหวัดเป็นจุดประสาน

5.3 การติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีแนวคิด หลักการ และแนวทางดำเนินการ ดังนี้

5.3.1 แนวคิดและหลักการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เน้นการติดตามประเมินผลที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม เป็นระบบประเมินผลเชิงบูรณาการที่มุ่งเสนอผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ ประเมินด้วยตนเองเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และติดตามผลอย่างใกล้ชิด ควบคู่กับการให้หน่วยงานหรือสถาบันที่เป็นกลางทำหน้าที่ประเมินผล มีหลักเกณฑ์การติดตามประเมินผลและตัวชี้วัดที่ชัดเจน โปร่งใส มีมาตรฐาน เป็นกลาง และถูกต้องตามหลักวิชาการ

5.3.2 แนวทางการประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแบบมีส่วนร่วมดำเนินการโดย 1. วางระบบการติดตามประเมินผล 3 ระยะเวลา ประกอบด้วย การประเมินผลก่อนการปฏิบัติการหรือก่อนเริ่มโครงการ การประเมินผลระหว่างดำเนินการ และการ ประเมินผลหลังการดำเนินงาน 2. วางระบบการติดตามประเมินผลแผนงานโครงการระดับกระทรวงและงานที่เกี่ยวข้องมากกว่าหนึ่งกระทรวง เพื่อเชื่อมโยงตัวชี้วัดของแผนปฏิบัติการกระทรวงและกลุ่มกระทรวงกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติรวมทั้งเป้าหมายและประเด็นพัฒนาสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 3. วางระบบการติดตามประเมินผลแผนงานโครงการระดับจังหวัดและพื้นที่ เพื่อเชื่อมโยงแผนปฏิบัติการจังหวัดและกลุ่มจังหวัดกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ 4. ตั้งหน่วยวิจัย ผูกอบรวม และตรวจสอบมาตรฐานระบบติดตามและประเมินผล เพื่อให้ระบบติดตามประเมินผลมีมาตรฐานสากลและพัฒนาให้ทันสมัยเพื่อผูกอบรวม เทคนิควิธีการ หลักการ แนวคิดในการประเมินผลแผนงานโครงการก่อนเริ่ม ระหว่างดำเนินการ และหลังที่เสร็จสิ้น แล้ว 5. ส่งเสริมให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานประมาณ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่ เพื่อให้การติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล 6. จัดเตรียมองค์กรกลางที่มีความเป็นมืออาชีพ มีความชำนาญ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เพื่อให้การติดตามประเมินผลมีความเป็นสากล ถูกต้องตามหลักวิชาการ เชื่อถือได้ เป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจนโยบายและการดำเนินงานภาครัฐ 7. พัฒนาตัวชี้วัดและตัวชี้วัดร่วมให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติซึ่งสามารถวัดได้ทั้งตัวชี้วัด ผลกระทบร่วม ตัวชี้วัดผลลัพธ์ร่วมและตัวชี้วัดผลผลิตร่วม 8. จัดเวทีสาธารณะเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีเวทีแสดงความคิดเห็น วิชาการวิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและโปร่งใส ตรวจสอบได้ เน้นการสื่อสารแบบสองทาง เน้นการสื่อสารแบบสวนเสวนามากกว่าถ่ายทอดด้านเดียว และให้มีคู่เจรจาโดยตรง เช่น ระหว่างกลุ่มเป้าหมายและ ผู้กำหนดนโยบาย เป็นต้น 9. นำเสนอผลการติดตามประเมินผลเป็นการนำเสนอผลการประเมินให้ ทุกฝ่ายได้รับทราบทั้งประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงาน สนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนสาธารณชนผู้สนใจได้รับทราบผลการประเมิน 10. พัฒนาระบบข้อมูลและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประเมินผลโดยจัดทำระบบข้อมูลการบริหาร การเข้าถึงข้อมูลการวิเคราะห์และการนำข้อมูลไปใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และสามารถนำข้อมูลการประเมินไปใช้ในการกำหนดทางเลือกนโยบาย และสร้างนวัตกรรมในการบริหารจัดการ

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564)

ในปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า "ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (population ageing)" อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา จึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่างๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้น ยิ่งไปกว่านั้นการศึกษาวิจัย ต่อเนื่องการติดตามประเมินผล การปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะๆ ก็มีความจำเป็น เช่นเดียวกันนอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ระบุในมาตรา 54 และ มาตรา 80 ถึงภารกิจที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชากรสูงอายุ และปี พ.ศ.2542 ได้มีการจัดทำปฏิญญาผู้สูงอายุ ไทยขึ้นอันเป็นภารกิจที่สังคม และรัฐพึงมีต่อผู้สูงอายุ โดยมีสาระสำคัญ 9 ประการ ซึ่งจากเหตุผลข้างต้นเป็นไปเพื่อให้ถึงเป้าหมายแห่ง ความมั่นคงของสังคม

แนวคิดพื้นฐานของการจัดทำแผน

ปรัชญา

1. การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม
2. ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วม อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม
3. ผู้สูงอายุมีศักดิ์ศรีและสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพที่ สมเหตุสมผล และสมวัย
4. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้ผู้สูงอายุ จำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยาก และต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐ แต่ก็เพียงบาง ช่วงเวลาของวัยสูงอายุเท่านั้น

วิสัยทัศน์ “ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” โดย

1. ประชากรผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี (สุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวยังมีสังคม ที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง)
2. ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูล หากมีการดำเนินการที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง
3. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ
4. ระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับ ครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ
5. รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบบริการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม
2. เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
3. เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกัน
4. เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ
5. เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติสำหรับส่วนต่างๆ ในสังคมทั้งภาคประชาชน ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้ปฏิบัติงานอย่างประสานและสอดคล้องกัน

ยุทธศาสตร์ของแผน แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) จัดแบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก

- 1.1 มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
- 1.2 มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.3 มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรี

ของผู้สูงอายุ

2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก

- 2.1 มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเอง
- 2.2 มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
- 2.3 มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
- 2.4 มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
- 2.5 มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และ

สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

- 2.6 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

ที่เหมาะสมและปลอดภัย

3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

4 มาตรการหลัก

- 3.1 มาตรการคุ้มครองด้านรายได้
- 3.2 มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ
- 3.3 มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง
- 3.4 มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการหลัก

4.1 มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ

4.2 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

5. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนางานความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก

5.1 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนางานความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

5.2 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

5.3 มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

5.4 มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย

ดัชนีรวมของยุทธศาสตร์ พิจารณาจากดัชนีต่อไปนี้

1. อายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ เป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. สัดส่วนอายุคาดหวังที่ยังดูแลตนเองได้ต่ออายุคาดหวัง เป้าหมายมีสัดส่วนไม่ลดลง
3. ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ พิจารณาจากผลรวมของดัชนีรายการมาตรการที่คัดเลือกจำนวน 12 ดัชนี เป้าหมายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ

1. ความหมายของการบริหารจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2540 : 1) กล่าวว่า การบริหารจัดการ คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องทำให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกัน และร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ กล่าวอย่างง่ายๆ การบริหาร คือ การทำให้งานเสร็จลงได้โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำให้เสร็จนั่นเอง

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2540 : 1) กล่าวว่า งานบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการดำเนินงานให้มีการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้ เพื่อให้งานขององค์กรสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การมีส่วนร่วม และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายองค์กรที่กำหนดไว้

Robbins and Coulter (1996 : 8) อ้างถึงในรุ่งนภา ตาอินทร์ (2551 : 14) อธิบายว่าการบริหารจัดการ คือ กระบวนการของกิจกรรมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กร โดยไม่ได้ทำเอง

การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่างๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติ แต่เป็นผู้ใช้ศิลปะ ทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว (ถนัด เดชทรัพย์, 2550 : 19)

การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหาร คือ การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมที่สามารถมองเห็นได้ 3 ทาง คือ

1. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

2. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมาย

3. ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่บุคคลและบุคคลต้องการ (Getzels & Guba) ร่วมทำปฏิกริยาซึ่งกันและกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2555) กล่าวว่า การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน การปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ที่เรียกว่า “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพมส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCORB) ได้แก่ การบริหาร นโยบาย (Policy) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหาร ที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

นอกจากที่กล่าวมา อาจให้ความหมายได้อีกว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารงานทั่วไป (Management) การบริหารการให้บริการประชาชน (Market) การบริหารคุณธรรม (Morality) การบริหารข้อมูลข่าวสาร (Message) การบริหารเวลา (Minute) และการบริหารการวัดผล (Measurement) ซึ่งก็คือ “ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร ” ที่เรียกว่า 9M

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่างๆ (A Set of Functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งก็คือความสามารถของบุคคล หรือกลุ่มคนที่ทำหน้าที่ในการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมการทำงาน เพื่อให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินไปตาม วัตถุประสงค์

อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยปัจจัยในการบริหาร เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของ องค์กร และ มีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้

2. ทฤษฎีการในการบริหารจัดการ

ถนัด เดชทรัพย์ (2550 : 21) กล่าวว่า ทฤษฎีการหรือปัจจัยที่นักบริหารต้องให้ความสนใจ เพื่อให้การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์การประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ

คน (Man) คือ ทฤษฎีการบุคคลที่เป็นหัวใจขององค์การ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการจัดการ

เงิน (Money) คือ ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์การดำเนินการต่อไปได้

วัสดุ (Materials) คือ วัตถุดิบซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้ปัจจัยอื่น จำเป็นต้องมีคุณภาพและมีต้นทุนที่ต่ำ เพราะมีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

เครื่องจักร (Machine) คือ เครื่องจักรอุปกรณ์ ที่มีศักยภาพที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตเช่นกัน

วิธีการบริหารหรือวิธีการปฏิบัติ (Managementor Method) การจัดการหรือการบริหารในองค์กรธุรกิจ ประกอบด้วยระบบการผลิตหรือระบบการให้บริการต่างๆ หากมีระบบที่ชัดเจน ตลอดจนมีระเบียบขั้นตอนวิธีการต่างๆ ในการทำงานย่อมส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จได้ดี

แนวคิดและทฤษฎีผู้สูงอายุ

1. ความหมายของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

2. การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และสังคม

บรรลุ ศิริพานิช (2542 : 751-183) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และสังคม แบ่งเป็น 5 ประการ

2.1 เชนิษุหน้ากับความสัมพันธ์ของร่างกาย

การเสื่อมสภาพร่างกายตามวัย “เมื่อถึงวัยชรา สังขารก็ร่วงโรย” คำกล่าวนี้นับเป็นสัจธรรมที่ยังไม่มีมนุษย์คนใดสามารถคิดค้นยาวิเศษมาหยุดยั้งความเสื่อมของสังขารได้ ทุกคนที่เกิดมามีอายุเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงจากวัยเจริญเติบโต เข้าสู่วัยเจริญพันธ์ และเข้าสู่วัยชราตามกระบวนการชราในมนุษย์ จึงเป็นธรรมชาติที่เมื่อเข้าสู่วัยอายุเราจะเห็นความเสื่อมของระบบการทำงานได้อย่างชัดเจนขึ้น

จากการรวบรวมลักษณะความเสื่อมโทรมของสุขภาพร่างกายจากทางการแพทย์พบว่า ผู้สูงอายุจะเกิดความเสื่อมโทรมลงของร่างกายในแทบทุกส่วน อาทิ

1. ประสิทธิภาพการทำงานของเซลล์สร้างสีผิวลดลง ผิวหนังจะเริ่มบางแห้งเหี่ยวยุบ ตกกระ และผมจะเปลี่ยนเป็นสีขาว
2. ความเสื่อมโทรมของสายตาเด่นชัดขึ้น สายตายาว กระจกตาขุ่น ความไวและความชัดเจนในการมองภาพลดลง
3. ประสาทหูเริ่มเสื่อม ความสามารถสมรรถภาพของการได้ยินเสียงสูงจะลดลง จะได้ยินเสียงต่ำชัดเจนกว่า
4. ความสามารถของร่างกายในการปรับตัวของสภาพอากาศ ร้อน หนาวลดลง
5. กระดูกผุเปราะหักได้ง่าย เนื่องจากปริมาณแคลเซียมในกระดูกลดลง
6. ความสามารถในการขับถ่ายของเสียลดลง เพราะไตเริ่มเสื่อมสภาพ
7. แขนงโน้มเป็นโรคความดันโลหิตสูงได้ง่าย เนื่องจากผนังหลอดเลือดหนาขึ้น เพราะมีไขมันมาเกาะ
8. การดูดซึมอาหารผิดปกติ เนื่องจากเยื่อทางเดินอาหารและการหลั่งน้ำย่อยเสื่อมลง
9. ระบบขับถ่ายผิดปกติเพราะลำไส้เล็กและลำไส้ใหญ่เคลื่อนไหวน้อย
10. ไม่สามารถกลั้นปัสสาวะได้ดี อันเกิดจากการที่กระเพาะปัสสาวะเริ่มหย่อนยาน
11. ระบบประสาทและสมองเสื่อมไปตามธรรมชาติ
12. มีแนวโน้มของโรคซึมเศร้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกิดความไม่สมดุลของสารบางชนิดในสมอง
13. เซลล์สมองเริ่มตาย มีผลทำให้เกิดความจำเสื่อม อารมณ์แปรปรวน ซึมเศร้า การทรงตัวไม่ดี เคลื่อนไหวช้า เป็นต้น
14. เนื้อเยื่อในสมองจะค่อยๆ เสื่อมลงตามอายุประสิทธิภาพของสมองก็ลดลง
15. สมองได้รับโลหิตน้อยลง เนื่องจากการไหลเวียนเลือดในสมองลดลง แต่ความต้านทานของเส้นโลหิตในสมองเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดอาการหน้ามืดเป็นลมได้ง่าย
16. กล้ามเนื้อจะลดจำนวนลงทำให้ความแข็งแรงและประสิทธิภาพในการทำงานลดลง
17. การเคลื่อนไหวจะใช้นานกว่าเดิม ทำให้การทำงานเสร็จช้ากว่าเดิม และทำให้คนในวัยนี้ชอบใช้ชีวิตส่วนมากจะอยู่ในที่นั่ง
18. การออกกำลังกายเพื่อให้ออกซิเจนเข้าสู่ปอดและเส้นโลหิตมีประสิทธิภาพลดลง
19. ระบบต่อมไร้ท่อลดการผลิตฮอร์โมน มีผลทำให้กล้ามเนื้อลีบ กระดูกผุอ่อนเพลีย ซึมเศร้า ซึ่พจรเต้นช้า
20. ความเสื่อมลงของเนื้อเยื่อทำให้แขน ขา กล้ามเนื้อเคลื่อนไหว ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นต้น

2.2 การเปลี่ยนแปลงในระบบทางเดินอาหาร

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงของฟัน โดยปกติฟันของคนจะมี 2 ชุดตั้งเป็นที่ทราบกันทั่วไปในคนที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว ฟันน้ำนมจะหลุดหมดแล้ว คงเป็นฟันแท้ทั้งสิ้น การสูญเสียฟันเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นที่ทราบกันดี ผู้สูงอายุจะมีฟันที่แข็งแรงและคงสภาพสมบูรณ์ดีหรือเลว ขึ้นอยู่กับการดูแลป้องกันสุขภาพอนามัยของช่องปากของแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันไป บางคนไม่สนใจในการดูแลสุขภาพในช่องปาก ปล่อยให้ฟันผุเหงือกอักเสบ แม้อยู่ในช่วงอายุ 20 - 25 ปี จนฟันต้องเสียไปจนหมดปากก่อนอายุ 60 ปีก็มี ในทางกลับกัน คนที่ดูแลสุขภาพอนามัยฟันเป็นอย่างดีอาจมีฟันอยู่ครบแม้อายุ 60 ปีก็มีจำนวนมาก ฟันผู้สูงอายุบางคนแม้จะยังอยู่ดีโดยไม่ผุ แต่จากการสีฟันที่ใช้แปรงแข็งเกินไปและสีไม่ถูกต้อง จะทำให้มีอีนาเมล (Enamel) ที่เคลือบฟันนอกสุดหลุดหายไปมาก ทำให้เกิดอาการเสียวฟันได้เมื่อรับประทานอาหารเปรี้ยว ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพฟันดีย่อมบดเคี้ยวอาหารได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีฟัน การสูญเสียฟันส่วนใหญ่จะเป็นเพราะฟันผุและโรคเหงือก

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงของกระเพาะอาหาร อาหารซึ่งได้รับการบดเคี้ยวจากปากแล้วจะถูกส่งมายังกระเพาะ กระเพาะอาหารจะหลั่งกรดและน้ำย่อยลดลง ได้มีการศึกษาน้ำย่อยโดย Blaser (1987) พบว่า ร้อยละ 40 ของคนอายุเกิน 70 ปีมีค่าน้อยกว่า 50 mg/dl คนอายุต่ำกว่า 40 ปี จะมีค่าน้อยกว่า 50 mg/dl เพียง ร้อยละ 5 เมื่อกรดและน้ำย่อยลดก็ย่อมทำให้สมรรถภาพในการย่อยอาหารในผู้สูงอายุลดลง

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงของลำไส้ ลำไส้เล็กจะมีหน้าที่ย่อยอาหารต่อจากกระเพาะ โดยวิธีหลั่งน้ำย่อยและเคลื่อนไหวลำไส้ให้อาหาร ได้คลุกเคล้ากับน้ำย่อย เกิดการย่อยจนถึงที่สุดและมีการดูดซึมสารอาหารเข้าสู่เส้นเลือดการศึกษาถึงการเคลื่อนไหวของลำไส้ ในขณะที่ลำไส้มีอาหารพบว่าผู้สูงอายุมีการเคลื่อนไหวลดลงชัดเจน ส่วนการศึกษาเรื่องการดูดซึมสารคาร์โบไฮเดรตลดลงในผู้สูงอายุ ส่วนโปรตีนคงเดิม ไขมันโดยทั่วไปลดลง ส่วนวิตามินที่ละลายในไขมัน เช่น A และ K ดูดซึมได้มากขึ้น ส่วน D ดูดซึมได้ลดลงขึ้น เกลือแรพบว่าการดูดซึมแคลเซียมลดน้อยลง

2.2.4 การเปลี่ยนแปลงของลำไส้ใหญ่และทวารหนัก ด้านกายภาพพบว่าเยื่อลำไส้ฝ่อลีบลงมีการเปลี่ยนแปลงที่ต่อผนังลำไส้การศึกษาทางเคลื่อนไหวพบว่า ผู้สูงอายุ อาหารผ่านลำไส้ช้าลง ทำให้เศษอาหารค้างคั่งได้นานเป็นผลทำให้ช่องลำไส้ใหญ่โตกว่าวัยหนุ่มสาว ความไวต่อการถูกกระตุ้นลดลง มีผลทำให้ผู้สูงอายุมีอาการท้องผูกมากขึ้น การถ่ายและการกลืนอุจจาระเป็นผลจากการบีบรัดหรือยับยั้งของกล้ามเนื้อในผนังลำไส้และเชิงกราน พบว่าความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อที่บริเวณทวารหนักลดลง การวัดความดันในช่องทวารหนักทั้งในขณะพักและขณะเบ่งมีแรงดันลดลง

2.2.5 การเปลี่ยนแปลงของตับอ่อน เนื้อตับอ่อนของผู้สูงอายุจะมีพังผืดเพิ่มขึ้น และมีไขมันเข้าแทรกมากขึ้น ท่อนตับอ่อนโตขึ้น การหลั่งน้ำไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่จำนวนน้ำหลั่งจะมีปริมาณลดลงทั้ง Amylase Trypsin ส่วน Lipase ไม่เปลี่ยนแปลง

2.2.6 การเปลี่ยนแปลงของตับและระบบน้ำดี พบว่าตับมีขนาดเล็กลง เลือดไหลสู่ตับน้อยลง เซลล์ของตับมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการตายเกิดขึ้น สังเคราะห์โปรตีนได้น้อยลง ระบบท่อต่างๆ ในตับมีการแตกแขนงเพิ่มมากขึ้น เมื่อท่อออกมาข้างนอกตับเป็น Common Bile Duct

มีขนาดโตขึ้นส่วนประกอบของน้ำดีมีปริมาณของไขมันเข้มข้นขึ้น โดยมี Phospholipids และ Cholesterol เพิ่มมากขึ้นในผู้สูงอายุ ความสามารถในการทำหน้าที่ทำลายพิษของตับในผู้สูงอายุลดลง

2.3 ความเสื่อมโทรมของร่างกายที่เกิดจากสภาพปัจจุบัน

นอกจากนี้หากพิจารณาสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบันที่แตกต่างจากเมื่อครั้งอดีต มีการเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรม ความเจริญเติบโตของเมืองใหญ่และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนหนุ่มสาวที่จะก้าวสู่วัยสูงอายุในอีกสองหรือสามทศวรรษหน้านี้นี้ ได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพและมีแนวโน้มของโรคที่ยังไม่เกิดขึ้นกับผู้สูงในอายุในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากรูปแบบการใช้เวลา รูปแบบการทำงาน และการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย อาทิ

2.3.1 โรคเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและกระดูก แนวโน้มผู้สูงในอนาคตกจะเป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบกล้ามเนื้อและกระดูกเพิ่มขึ้น อันเป็นผลจากรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่มีการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อลดลง เช่น การทำงานภายในอาคารเป็นระยะเวลาอันยาวนาน การขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆมากกว่าใช้ร่างกาย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องซักผ้า รีโมทคอนโทรล เครื่องรีดผ้า เครื่องล้างจาน หรือแม้แต่งานด้านการเกษตรก็มีเครื่องทุ่นแรงหลายชนิดด้วยกัน เช่น รถไถนา เครื่องนวดข้าว เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง ฯลฯ ประกอบกับคนส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบัน มักจะใช้เวลาดูโทรทัศน์มากกว่าทำกิจกรรมอื่น ทำให้ร่างกายและกล้ามเนื้อเคลื่อนไหวออกแรงน้อยลง ส่งผลให้เกิดโรคปวดตามข้อ ปวดตามกระดูก และกล้ามเนื้อเพิ่มมากขึ้นเมื่อถึงวัยกลางคนและวัยสูงอายุได้

2.3.2 โรคที่เกี่ยวข้องกับสายตา เนื่องจากการใช้สายตาตามากในการทำงานบนคอมพิวเตอร์ การเล่นเกม การนั่งดูโทรทัศน์เป็นเวลานาน เป็นต้น

2.3.3 โรคที่เกี่ยวข้องกับคลื่นสมอง เนื่องจากการใช้โทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือสื่อสารที่ต้องใช้ระบบคลื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง อาจมีผลทำให้เกิดโรคทางสมองหรือโรคที่เกี่ยวข้องกับหูมากขึ้น

2.3.4 โรคที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่บริโภคที่เปลี่ยนไป เช่น การปรุงอาหารโดยใช้เครื่องไมโครเวฟ เป็นการทำความร้อนโดยใช้คลื่นไฟฟ้า เพื่อทำอาหารให้สุกรวดเร็ว อาจมีผลกระทบต่อระบบอวัยวะภายใน ความนิยมในการบริโภคอาหารประเภทฟาสต์ฟู้ดที่มีคอเลสเตอรอลสูง ทำให้เกิดโรคหลอดเลือดหัวใจตีบตันเพิ่มขึ้น เป็นต้น จากการทำวิจัยด้านสุขภาพและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนญี่ปุ่น ทั้งที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่นและที่อาศัยในสหรัฐฯ พบว่า คนญี่ปุ่นมีอัตราการเสียชีวิตด้วยโรคหลอดเลือดหัวใจตีบตันมากที่สุดในบรรดาประเทศอุตสาหกรรมและคนญี่ปุ่นในสหรัฐฯ มีอัตราการเป็นโรคนี้นี้มากกว่าคนญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น

2.3.5 โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ โรคภูมิแพ้ที่อาจจะรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากมลภาวะเป็นพิษ เช่น ฝุ่นละออง ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ สารตะกั่ว ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ อากาศเป็นพิษที่เกิดจากโรงงาน เขม่ารถยนต์ เป็นต้น และจากการวิจัยยังพบว่า สารตะกั่วในอากาศมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาในเด็กด้วย

2.4 เหยื่อหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นักสังคมวิทยายอมรับว่า ภาวะผู้สูงอายุเป็นการก้าวเข้าสู่สภาพการเปลี่ยนแปลงและบทบาทใหม่ในสังคม วัยสูงอายุเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงสถานภาพใหม่ๆ ในหลายเรื่องสำหรับคนที่อยู่ในโครงสร้างเวลาการทำงานของผู้สูงอายุ โดยทั่วไปจะมีการกำหนดเกษียณอายุการทำงานของคนไว้ที่อายุ 60 ปี บางประเทศอาจจะ 55 ปี หรือ 65 ปี การสิ้นสุดการทำงานเท่ากับเป็นการหยุดที่บทบาทเดิมที่คนๆ หนึ่งได้ใช้ชีวิตเช่นนั้นมานาน 30 - 40 ปี หรือมากกว่านั้นในคนบางคน และต้องเข้าสู่บทบาทใหม่ หรือแทบไม่มีบทบาทใดๆ ในสังคม ส่วนอีกหนึ่งกลุ่มคือผู้สูงอายุที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม หรือผู้ที่ไม่ได้ทำงานภายใต้โครงสร้างเวลา คนกลุ่มนี้จะไม่ต้องผ่านเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทอย่างฉับพลันจากการเกษียณอายุ แต่อาจต้องเผชิญหน้ากับร่างกายที่ทรุดโทรม การไม่สามารถทำงานได้เหมือนในอดีต และการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ที่มากขึ้นตามวัยที่เปลี่ยนแปลงไป หากจะมองในแง่ของความสูญเสียก็สามารถเห็นความสูญเสียได้ในหลายๆ เรื่องของชีวิตไม่ว่าจะเป็น

2.4.1 การสูญเสียงานที่เคยทำนับสิบๆ ปีการที่ต้องเลิกทำงานเมื่อถึงวัย 60 ปี นับเป็นการสูญเสียความเคยชินในการดำเนินชีวิตครั้งยิ่งใหญ่ จากเดิมที่เคยทำงานมาเป็นเวลา 30 - 40 ปี ตั้งแต่วัยหนุ่มสาวก็ต้องสิ้นสุดลง และต้องเริ่มต้นดำรงชีวิตที่เหลือใหม่เปรียบเสมือนก้าวใหม่ของชีวิตที่ต้องกำหนดขึ้นเองว่าจะจะเป็นเช่นไร

2.4.2 การสูญเสียตำแหน่ง อำนาจ หน้าที่การออกจากสังคม กลุ่มผู้ร่วมงานและชีวิตที่เดินตามเวลาของงาน การเข้าสู่วัยสูงอายุจึงดูประหนึ่งว่าเป็นวัยแห่งการสูญเสียในหลายสิ่งหลายอย่าง นับตั้งแต่เรื่องตำแหน่งหน้าที่การงาน สูญเสียสังคมการทำงาน ความเคารพยำเกรงที่เคยได้รับจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือการใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีเป้าหมายในการทำงาน สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่สูญเสียไปพร้อมๆ กับงานประจำที่ยุติลง

2.4.3 การสูญเสียวิธีการดำเนินชีวิตประจำวันที่เคยชิน โครงสร้างการใช้เวลาในช่วงวัยทำงานจะถูกขับเคลื่อนและควบคุมด้วยปัจจัยภายนอก เช่น ระบบการทำงานที่ทำอยู่เป็นตัวบังคับว่าเราต้องตื่นเวลาใด ต้องเริ่มและเลิกงานเวลาใด ต้องรับผิดชอบสิ่งใด การทำงานในชีวิตประจำวันเป็นกิจวัตรของชีวิตที่เป็นความเคยชิน จนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ดังนั้นเมื่อถึงวัยสูงอายุไม่ได้ทำงานเหมือนเดิม ก็จำเป็นต้องเข้าสู่วิธีการดำเนินชีวิตประจำวันต้องจัดสรรเวลาของตนเองว่าเวลาใดควรทำอะไร

2.4.4 การสูญเสียรายได้หรือมีรายได้ที่ลดลง แต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น เมื่อการทำงานต้องสิ้นสุดในวัยเกษียณอายุนั้น สำหรับคนที่รับราชการหรือคนที่ทำงานกับหน่วยงานที่มีค่าตอบแทน หลังเกษียณก็จะได้รับเงินบำเหน็จหรือบำนาญ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับชีวิตที่เหลืออยู่ ส่วนคนที่ไม่มีสิทธิพิเศษนี้ก็จะกลายเป็นผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากไม่สามารถทำงานได้เหมือนในอดีต หรือแม้สามารถทำได้ก็อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่ากับคนในวัยหนุ่มสาว หากไม่มีเงินเก็บสะสมไว้ หรือมีรายได้จากทรัพย์สิน หรือการลงทุนอื่นๆ ก็จะต้องพึ่งพารายได้จากลูกหลานเป็นหลัก

2.4.5 การสูญเสียบุคคลในครอบครัวและคนที่รู้จัก เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ จะเป็นช่วงวัยแห่งการสูญเสียบุคคลในครอบครัวและคนที่รู้จัก เช่น ลูกหลานแยกครอบครัวไปอยู่ต่างหาก การสูญเสียเพื่อนหรือสามีภรรยาซึ่งอยู่ในวัยสูงอายุ การสูญเสียญาติผู้ใหญ่ เป็นต้น จึงมีคำกล่าวที่ว่า คน

ในวัยนี้ไปอยู่ใน 2 งานคือ งานแต่งงานลูกหลาน หรือไม่ก็งานศพญาติสนิทมิตรสหาย มากกว่างานรื่นเริงอื่นๆที่เคยไปเมื่อครั้งยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว

2.4.6 การสูญเสียบทบาท “ที่พึ่ง” กลายเป็น “พึ่งพา” จากบทบาทที่เคยเป็นที่พึ่งของลูกหลานในฐานะผู้นำครอบครัว เมื่ออายุมากขึ้นไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่มีรายได้เลี้ยงตนเอง ต้องมีคนคอยดูแลอย่างใกล้ชิด จึงเกิดการเปลี่ยนสภาพจากการเป็นผู้นำกลายเป็นผู้พึ่งพา ต้องอาศัยลูกหลานหรือผู้อื่นในการดูแลตน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวัยสูงอายุก็มีได้ มีแต่มุมแห่งความสูญเสียเท่านั้น แต่มีมุมที่เราจะได้รับสิ่งใหม่ๆที่ดีด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมความพร้อมของตัวเราเองก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุนั้นว่ามีมากเพียงใด เพื่อจะสามารถปรับตัวเข้าสู่วัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม

2.5 เผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ผลกระทบจากความเสื่อมทางกายภาพ

ในวัยสูงอายุสมองจะเสื่อมไปตามวัย ความไม่สมดุลของสารบางชนิดในสมองมีผลทำให้เกิดอาการซึมเศร้าและการสูญเสียความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจ การที่ระบบไร้ท่อลดการผลิตฮอร์โมนมีผลทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้ การที่ระบบประสาทสัมผัสเสื่อมลงไม่ว่าจะเป็นหูที่ฟังไม่ค่อยได้ยิน ตาฝ้าฟาง ก็เป็นสาเหตุของความหงุดหงิดและความเครียดได้ หรือการมีโรคประจำตัว ความอ่อนแอของร่างกายจนไม่สามารถทำงานได้ เช่น เดิมก็เป็นสาเหตุของความเศร้า ความรู้สึกที่ว่าตนเองด้อยคุณค่าจนเกิดความท้อแท้และสิ้นหวัง เป็นต้น

ปัจจัยที่ 2 ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

วัยสูงอายุย่อมต้องเผชิญกับการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ อาทิ ลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนไป กำลังของวัยชราลดลง ไม่คล่องแคล่วว่องไว การแยกครอบครัวของบุตร การสูญเสียคู่ครอง การที่ต้องอยู่คนเดียว เมื่อลูกหลานจากไปทำงานในที่ไกล การไม่มีโอกาสในความก้าวหน้าด้านอาชีพ จากที่เคยทำงานกลับต้องอยู่บ้าน หรือจากการที่เคยได้รับการยกย่องในบทบาทตำแหน่งก่อนเกษียณกลายเป็นผู้สูงอายุคนหนึ่ง ฯลฯ ผู้สูงอายุที่สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและปรับตัวได้อย่างสอดคล้อง จะช่วยลดปัญหาทางด้านสุขภาพจิต แต่หากรู้สึกไม่พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ ก็จะนำไปสู่ความท้อแท้และสิ้นหวังได้ ยิ่งต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ความเจ็บไข้ได้ป่วย โรคภัยต่างๆก็ยิ่งก่อให้เกิดความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวังกับอนาคตมากขึ้น นอกจากนี้ผู้สูงอายุมักจะปรับตัวยากและปฏิเสธการเรียนรู้ใหม่ๆ เนื่องจากยึดติดกับความคิดและเหตุผลของตนเอง ทำให้ต้องอยู่ในสภาพเดิมๆทั้งที่ตัวเองไม่มีความพึงพอใจ ความไม่สามารถปรับตัวได้อย่างดี จะทำให้เกิดความวิตกกังวลและความรู้สึกไม่มั่นคงทางจิตใจได้

ปัจจัยที่ 3 การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ

หากคนวัยหนุ่มสาวหรือวัยกลางคนได้เตรียมความพร้อมในเรื่องหลัก 6 เรื่อง ได้แก่

1. เตรียมความพร้อมยอมรับสภาพความเป็นจริง
2. เตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ
3. เตรียมความพร้อมด้านจิตใจ

4. เตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ
5. เตรียมความพร้อมด้านเป้าหมายชีวิต
6. เตรียมความพร้อมด้านที่พักอาศัย

บุคคลที่เตรียมพร้อมด้านต่างๆ เหล่านี้ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ จะไม่ค่อยมีปัญหา ด้านสุขภาพจิตมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่ไม่มีเตรียมพร้อมล่วงหน้า ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อย ที่ไม่ได้วางแผนชีวิตวัยบั้นปลาย อาจกลายเป็นคนซึมเศร้าเมื่อพบว่าตนเองตื่นมาไม่รู้จะทำอะไร ไม่มีงานประจำ ไม่ต้องพบปะผู้อื่น และเห็นว่าชีวิตในช่วงวัยสุดท้ายเป็นวัยแห่งความสิ้นหวัง ไม่สามารถยอมรับสภาพตนเองที่ไม่เคยชินได้ มักใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทบทวนอดีต เพราะรู้สึกสิ้นหวัง ต่ออนาคต อันนำไปสู่ความเหงาและเศร้าใจได้

ปัจจัยที่ 4 ความรู้สึกประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว

ในช่วงรอยต่อระหว่างวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ก่อนที่จะเข้าวัยสูงอายุระหว่างช่วง อายุ 40 - 60 ปี หรือเรียกว่าจะเป็นช่วงวัยที่มีคนส่วนใหญ่เข้าสู่ความสำเร็จ หรือก้าวขึ้นสูงสุดในชีวิต เนื่องจากการใช้ศักยภาพของร่างกายและสติปัญญาอย่างเต็มที่ในช่วงที่เป็นวันหนุ่มสาว และวัย กลางคนในช่วงนี้จะมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต เช่น สามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ มีบทบาท ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม มีครอบครัวที่อบอุ่นและพร้อมหน้าพร้อมตา หรือเพิ่งเริ่มแยกครอบครัว ออกไป เป็นต้น

ปัจจัยที่ 5 ได้รับการตอบสนองด้านความต้องการพื้นฐาน

ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีอาหารการกินที่ดี มีที่พักอาศัย มีลูกหลาน คอยดูแล ได้รับการยกย่องให้เกียรติ มีบทบาทในสังคมหรือครอบครัว ผู้สูงอายุที่ได้รับการตอบสนอง อย่างครบถ้วนในด้านต่างๆเหล่านี้ ย่อมส่งผลทำให้สุขภาพจิตดี เห็นตนเองมีคุณค่า มีกำลังใจในการ ดำรงชีวิตอยู่ต่อไป ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการจะเกิดปัญหาความตึงเครียด หงุดหงิด โกรธง่าย น้อยใจ วิตกกังวล ท้อแท้สิ้นหวัง และอาจนำไปสู่การไม่เห็นคุณค่าในการมีชีวิต อยู่ได้

การเลือกเส้นทางเดินนั้นขึ้นอยู่กับว่าเรามีความเข้าใจวัยสูงอายุนี้ดี และขึ้นอยู่กับ ว่าเราได้เตรียมความพร้อมให้กับชีวิตอนาคตของเราอย่างไร การตอบสนองได้เป็นอย่างดี นั้นจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมตัว เตรียมใจ เตรียมความพร้อมด้านต่างๆเสียแต่เนิ่นๆ ยิ่งเตรียมได้เร็วเท่าไร ยิ่งดี เพราะหากต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้านที่รุนแรง โดยไม่เตรียมความพร้อม มาอย่างดีก็อาจนำพาชีวิตบั้นปลายให้ประสบความล้มเหลวได้

แนวคิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ

ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่นๆ (2534 : 76) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการ ที่กลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แก้ไขปัญหา ความต้องการของตนเอง โดยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

นักรัฐศาสตร์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง ความร่วมมือและความรับผิดชอบ ในการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน โดยพร้อมเพรียงกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน

นักเศรษฐศาสตร์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง กลยุทธ์ในการช่วยจัดสรร ทรัพยากร หรือผลผลิตให้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักสังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในชุมชนว่า การปะทะสังสรรค์ ทางสังคม ทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคลและในลักษณะเป็นกลุ่มคน โดยการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ร่วมกัน หรือมีสัมพันธภาพต่อกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายตามที่ต้องการ

การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำทางสังคม เป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการ ที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตนเองอาศัยอยู่ หรือต้องการความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคมของตนเอง การเร้าทำให้เกิดกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้คน ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม ต้องมีความเข้าใจวิถีชีวิต ค่านิยม จารีต ประเพณี และ ทศนคติของบุคคล การพัฒนา โดยอาศัยสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การที่สมาชิก ในชุมชน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วมและสมัครใจได้

ในปัจจุบัน การดำเนินการด้านผู้สูงอายุได้พัฒนาไปในเชิงรุกมากขึ้นทั้งในตัวผู้สูงอายุ ชุมชน และสังคม หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญในการดึงผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนของการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นผู้สูงอายุ ที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในอนาคต การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางสังคม จึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ ยึดตามแนวคิดทฤษฎีกิจกรรมที่เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุข มีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีความพึงพอใจในชีวิต หากได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมส่วนบุคคล กิจกรรมที่ทำร่วมกับสมาชิกในครอบครัวหรือ กิจกรรมที่ทำกับผู้อื่นในสังคม

เทเลอร์ (Tyler ช้างใน อัมพร พินิจวัฒนา, 2523 : 77) ได้แบ่งกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ไว้ดังนี้

1. ฝึกอบรมอาชีพบำบัด (Occupational therapy) เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริม สุขภาพ และป้องกันความพิการที่จะเกิดขึ้น อาชีพบำบัดมิใช่เป็นการเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพ ลักษณะกิจกรรม ได้แก่ งานแกะสลัก งานช่างไม้ งานฝีมือต่าง ๆ และการทำสวน

2. กิจกรรมนันทนาการบำบัด (Recreation Dierapy) เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้ ทุกคนมี ร่างกายและจิตใจแจ่มใส การจัดกิจกรรมนันทนาการเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างความเข้าใจ และเข้าถึงความต้องการทางจิตใจและสังคมของผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการก่อให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน ไม่ฟุ้งซ่าน ช่วยให้คนขจัดความยุ่งเหยิงน่าเบื่อหน่าย และยังช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และความสมดุลของชีวิตได้ด้วย กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ การวาดรูป การทำงานฝีมือ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือ พบปะสังสรรค์

3. กิจกรรมบำบัดด้วยหนังสือ (Bibliotherapy) เป็นการใช้หนังสือเพื่อป้องกันหรือรักษา ซึ่งเป็นขบวนการของการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจหลังจากอ่านหนังสือแล้ว มีการนำคุณประโยชน์ของการอ่านหนังสือมาใช้ในการป้องกันความแปรปรวนของอารมณ์ และพัฒนาให้เกิดวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งจะทำให้สุขภาพจิตดี

4. กิจกรรมการออกกำลังกาย (Physical Exercise) เป็นกิจกรรมที่ใช้พลังงานเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่าการออกกำลังกายจะทำให้คนมีอายุยืนยาวขึ้น การออกกำลังกายจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของสภาพร่างกาย ทำให้กล้ามเนื้อหัวใจบีบตัวได้ดี ผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายจะมีสุขภาพที่ดี ภาพลักษณ์ของตนเองจะเป็นไปในทางบวกมากขึ้น

5. กิจกรรมศาสนาบำบัด (Religion theory) ศาสนาเป็นสิ่งช่วยให้ผู้สูงอายุผ่อนคลายจากความตึงเครียด แก้ปัญหาในเรื่องการนำชีวิตไปสู่ความสุข

6. กิจกรรมการเป็นอาสาสมัคร (Volunteering) คือ การการเป็นอาสาสมัครจะทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าต่อสังคม ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น เช่น การเป็นพ่อแม่บุญธรรม การร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือชุมชน การเป็นอาสาสมัครต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุนั้น ทำงานโดยคำนึงถึงผลผลิตและผลตอบแทน นอกจากกิจกรรมอาสาสมัครมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิต

เชมิกา ยามะรัตน์ (2527 : 20) ได้ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีกิจกรรม เป็นตัวแปรหนึ่ง ได้แบ่งกิจกรรมเป็น 3 แบบด้วยกันคือ

1. การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social participation) หมายถึง การที่ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรที่ตนเป็นสมาชิก โดยแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางสังคมภายในครอบครัว ภายนอกครอบครัว และชมรมหรือสมาคมต่างๆ ที่ตนเป็นสมาชิก

2. การมีงานอดิเรก (Hobby) หมายถึง กิจกรรมในเวลาว่าง อาจเป็นการพักผ่อนหรือกิจกรรมที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้โดยลำพัง

3. การทำงานที่มีรายได้ (Work) หมายถึง กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ ไม่ว่าจะเป็นงานประจำ งานชั่วคราว หรืองานพิเศษต่างๆ

พฤตินันท์ เหลืองไพบูลย์ (2530 : 83-88) ได้ศึกษาพบว่า กิจกรรมทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุนั้น ต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างความพึงพอใจแก่ผู้สูงอายุ และควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาพอสมควร ไม่นานจนเกินไป อีกทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาพื้นฐานของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี และควรเน้นกิจกรรมที่จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวของตนเอง และ สังคมได้อย่างมีความสุข กิจกรรมต่าง ๆ นี้ อาจจะได้แก่

1. กิจกรรมด้านสุขภาพอนามัย เช่น การตรวจสุขภาพ การทดสอบสมรรถภาพของร่างกาย การทดสอบร่างกาย การตรวจความดันโลหิต การให้ความรู้ในเรื่องของการ ปฏิบัติตนให้พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับการใช้ ยาเบื้องต้น และ ความรู้เกี่ยวกับโรคของผู้สูงอายุและการป้องกัน

2. กิจกรรมด้านการศึกษาตามความสนใจและความถนัด กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษาในเรื่องพระพุทธศาสนา การศึกษาเรื่องพระพุทธรูปและพระเครื่องในสมัยต่างๆ

3. กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความพร้อมของร่างกายในด้านต่าง ๆ ตามวัยของผู้สูงอายุ เช่น การละเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ การเล่นเกมสล็อต การเล่นเกมต่าง ๆ เป็นต้น

4. กิจกรรมด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การจัดให้มีงานในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการผ่อนคลายอารมณ์ และได้มีโอกาสสนุกรื่นเริงเหมือนบุคคลกลุ่มอื่น ๆ

5. กิจกรรมด้านการศาสนา ได้แก่ การจัดให้มีการทำบุญ การประกอบพิธีทางศาสนา โดยเสรี เช่น การจัดให้มีการนิมนต์พระมาเทศน์ การจัดบำเพ็ญกุศลในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ

6. กิจกรรมด้านการเผยแพร่ความรู้ ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ในเรื่องข่าวสารอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ การจัดบรรยายและสัมมนาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยการเชิญวิทยากรจากภายนอกที่มีคุณวุฒิมาบรรยายเป็นครั้งคราว เป็นต้น

7. กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม ได้แก่ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในการพัฒนาสังคม เช่น การจัดให้มีการทำความสะอาดวัดและศาสนสถานในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ของชาติ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันรัฐธรรมนูญ เป็นต้น หรือการจัดการรณรงค์ต่าง ๆ

8. การทัศนศึกษาออกสถานที่ ได้แก่ การจัดนำเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวและโบราณสถานที่สำคัญต่าง ๆ

9. กิจกรรมด้านการฝึกหัดอาชีพ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมรายได้ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับผู้สูงอายุ เช่น การทำไม้จิ้มฟัน การทอผ้าไหม ฯลฯ

10. กิจกรรมอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นครูสอนพิเศษ การประพันธ์บทเพลง และนวนิยาย การออกแบบเสื้อผ้า ฯลฯ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรม จำนวนมากที่ผู้สูงอายุสามารถกระทำได้ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อทดแทนบทบาทที่ต้องสูญเสียไป การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางสังคม จะส่งผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตและปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ปราศจากกิจกรรมหรือบทบาทหน้าที่ภารกิจใด ๆ การที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นเพราะมีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง (Self Image) ด้านบวก และชอบในการเข้าร่วมกิจกรรม และต้องการคงลักษณะนิสัยนี้ไว้เหมือนช่วงที่อยู่ในวัยกลางคน กิจกรรมทางสังคมเป็นแก่นแท้ของชีวิตและจำเป็นสำหรับทุกวัย กิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีทางสังคม (Social well Being) ขึ้นอยู่กับความคล่องแคล่วที่มีอยู่ ทัศนคติเกี่ยวกับ ตนเอง และโลกที่มีอยู่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึง การที่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชมรมผู้สูงอายุ ทั้งที่กระทำด้วยตนเอง หรือ โดยการกระตุ้น แนะนำ ช่วยเหลือจากผู้อื่น โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมประชุม 2. การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น 3. การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมวางกฎระเบียบข้อบังคับ 4. การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมกิจกรรม 5. การมีส่วนร่วมในด้านการร่วมติดต่อประสานงาน

รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกอ้อยอานาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ ต่ำกว่า เป็นต้น
2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รับเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่ต้องการของชาวบ้านดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความ คิดเห็น ในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น
3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกัน ของทุกฝ่าย

ประโยชน์ของการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่าน กิจกรรม กระบวนการทำงานตามโครงการ
2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจ ของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของ ท้องถิ่น ของตน
3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นได้ถูกต้องและตรง ประเด็น
4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจาก เป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม
5. เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมย่อมจะต้อง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือน เวทีใน การเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก
6. เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคม ให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น
7. ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้น ในหมู่บ้าน และจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลบำรุงรักษา

การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในประเทศไทย

สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ได้กล่าวถึงการจัดตั้ง ชมรมผู้สูงอายุ ดังนี้ (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2547 : 24-29)

ชมรมผู้สูงอายุได้จัดตั้งครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2505 ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ประสพ รัตนากร ซึ่งตั้งขึ้นตามโครงการสุขภาพผู้สูงอายุที่เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อจากนั้นก็มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอย่างอิสระ เช่น ชมรมผู้สูงอายุของ ข้าราชการเกษียณอายุ ชมรมผู้สูงอายุที่ประชาชนรวมตัวกันเอง จัดตั้งขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ชมรม

ผู้สูงอายุที่โรงพยาบาลต่าง ๆ จัดตั้งขึ้นในคลินิกผู้สูงอายุ และการจัดตั้งสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2532

ชมรมผู้สูงอายุ (Senior Citizen Club) หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่มีการรวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์และแนวคิดร่วมกันในการพัฒนาตนเองทั้งในด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ การศึกษา วัฒนธรรม และการศึกษาหลักธรรมะในพุทธศาสนา รวมทั้งร่วมกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ในที่สุดด้วย

การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุตามลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจจะเป็นไปตามความสนใจเฉพาะของแต่ละกลุ่ม หรือหน่วยงานในพื้นที่ และมีลักษณะชั่วคราว โดยไม่มีนโยบายที่สั่งการจากหน่วยงานรัฐ จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลได้กำหนดนโยบายผู้สูงอายุขึ้นในช่วงที่ 2 (พ.ศ.2535) ทำให้หน่วยงานรัฐหลายแห่งต้องกำหนดนโยบายและเป้าหมายให้หน่วยงานในสังกัดจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงสาธารณสุข ตอบสนองนโยบายและมาตรการของรัฐ เรื่อง ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2535 อยู่ 3 ประเด็นที่สำคัญคือ 1. การจัดให้มีการรักษาฟรีแก่ผู้สูงอายุ 2. การจัดตั้ง คลินิกผู้สูงอายุในสถานบริการต่าง ๆ และ 3. ให้โรงพยาบาลทุกระดับและสถานีอนามัยทั่วประเทศ สนับสนุนการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น เพื่อเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัตินั้นกระทรวงสาธารณสุขไม่มีนโยบายและวัตถุประสงค์เป็นการเฉพาะในการจัดตั้งและการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ โดยมีเพียงนโยบายให้มีการจัดตั้งเท่านั้น ทำให้การดำเนินงานของสถานบริการแต่ละแห่งที่มีต่อชมรมผู้สูงอายุเป็นไปอย่างอิสระขึ้นกันความสนใจของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่แต่ละแห่งจะให้ความสนใจผู้สูงอายุมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้หน่วยงานแต่ละแห่งในสังกัดกรมเดียวกัน และต่างกรมกองกันยังขาดความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และเป็นรูปธรรมทั้งเรื่องแผนงานและกิจกรรมในเรื่องชมรมผู้สูงอายุ มีผลให้ชมรมผู้สูงอายุในสังกัดหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขแต่ละแห่ง มีความเข้มแข็ง พัฒนาการ และรูปแบบการทำงานแตกต่างกันมาก

ข้อสรุปจากรายงานการวิจัยในภาพรวมของชมรมผู้สูงอายุในประเทศไทย สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข อ้างถึงใน (เพ็ญประภา ศิริโรจน์, 2542)

1. นโยบายรัฐมีการกำหนดชัดเจนที่จะให้หน่วยงานต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่ยังคงขาดรูปธรรมของแผนงาน โครงการและสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ แก่หน่วยงานปฏิบัติการในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ ทั้งความคิด และวิธีปฏิบัติ

2. กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักที่รับนโยบายมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนในการจัดตั้งชมรมขึ้นที่โรงพยาบาล สถานีอนามัย และศูนย์ส่งเสริมสุขภาพกรมประชาสงเคราะห์ ช่วยส่งเสริมชมรมผู้สูงอายุทางอ้อมด้วยการร่วมจัดตั้งและสนับสนุนสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยให้เป็นองค์กรเอกชนที่เป็นศูนย์กลางการติดต่อและสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ กรุงเทพมหานคร ได้ร่วมมือในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โดยผ่านทาง โรงพยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุขที่กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ด้วย

3. การสนับสนุนของแต่ละหน่วยงานดังกล่าวต่อการจัดตั้งและดำเนินของชมรมนั้นขึ้นอยู่กับความสนใจของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยว่าให้ความสำคัญต่อชมรมมากน้อยและจริงจังเพียงใด และส่วนใหญ่กิจกรรมที่จัดทำคือ การให้บริการรักษาพยาบาลและความรู้เรื่องสุขภาพแก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

4. ชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการทำงาน และความพร้อม และความตั้งใจของผู้นำชมรมเป็นสำคัญ
5. ชมรมผู้สูงอายุมีความหลากหลายในรูปแบบของการดำเนินงาน ซึ่งมีทั้งชมรมขนาดเล็ก และขนาดใหญ่
6. กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ มีความหลากหลายเช่นกัน และส่วนใหญ่เป็นเรื่องสุขภาพ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งชมรมมักจัดขึ้นเป็นครั้งคราว และไม่สม่ำเสมอ
7. ชมรมผู้สูงอายุมีเงินทุนไม่มากนัก และมีข้อจำกัดในการหาเงิน ซึ่งมักได้มาจากการเก็บจากสมาชิก และการบริจาค
8. ความร่วมมือของชมรมผู้สูงอายุกับหน่วยงานอื่นๆ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับ การติดต่อ รู้จักกัน แต่ยังไม่มีความร่วมมืออย่างแท้จริง
9. ชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่เป็นคหบดีช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดในแทบทุกกระบวนการทำงานของชมรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยประคับประคองให้ชมรมอยู่ได้ แต่เป็นข้อจำกัดต่อการเติบโตของชมรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปราณี อิมสมบัติ (2546) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ พบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุจังหวัดอ่างทอง มีความรู้เกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ ส่วนทัศนคติต่อชมรมผู้สูงอายุและการรับรู้ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุโดยรวม อยู่ในระดับต่ำ ความรู้เกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุและการเข้าถึงบริการชมรมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ ทางลบกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

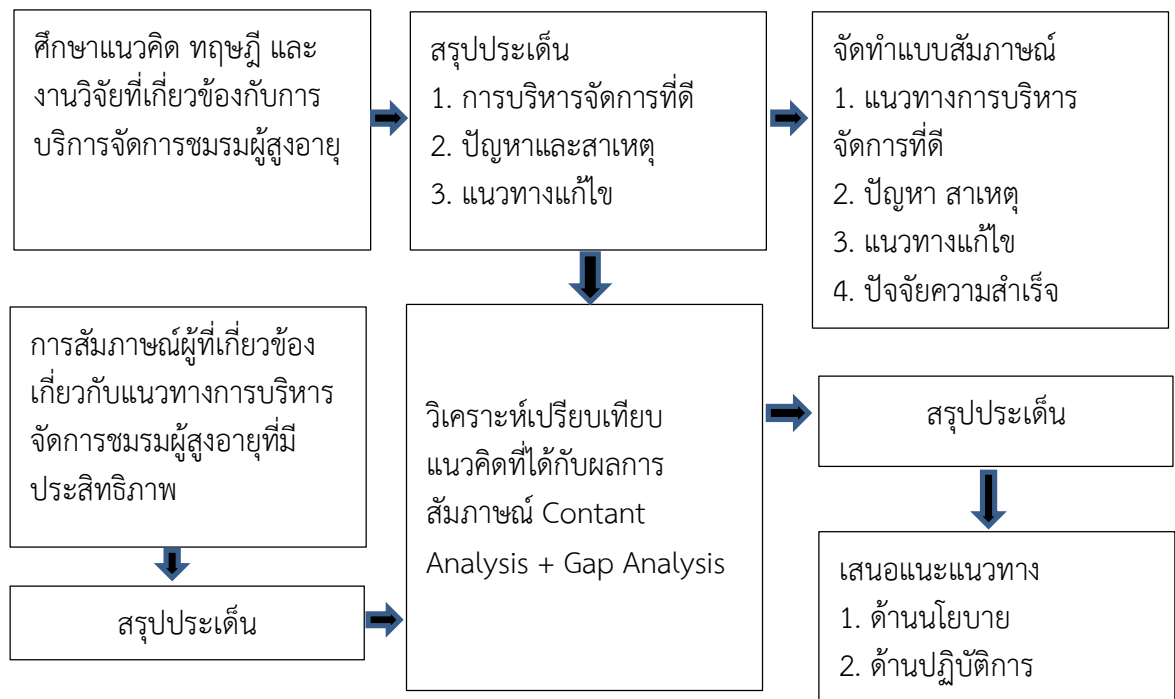
ประสิทธิ์ สิริพันธ์ และ เพ็ญประภา ศิริโรจน์ (2542) เสนอความเห็นว่ นโยบายของ รัฐได้กำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักที่รับนโยบายมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยการ ช่วยเหลือและสนับสนุนในการจัดตั้งชมรมขึ้นที่โรงพยาบาล สถานีอนามัย และศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ จากการศึกษาพบว่า ชมรมผู้สูงอายุประมาณครึ่งหนึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปได้ดี จากพื้นฐาน ประสิทธิภาพการทำงานหรือความพร้อมและความตั้งใจของผู้นำชุมชน ความหลากหลายของรูปแบบ การดำเนินงานกระบวนการเรียนรู้ในชมรมควรเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในทุกกิจกรรมควรยืดหยุ่น และ ความพร้อมจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานของชมรมและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการคิด และตัดสินใจด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังให้ข้อคิดอีกว่า การพัฒนาและความยั่งยืนของชมรมเชื่อว่า ความสำเร็จและความยั่งยืนของชมรมขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ ประธานชมรม คณะกรรมการชมรม การสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เงินทุน ความยั่งยืนของชมรมได้ให้ ความสำคัญกับความเป็นผู้นำของกรรมการชมรมค่อนข้างมากและจริงจัง โดยชมรมต้องตั้งใจพัฒนา กรรมการให้มีความเป็นผู้นำ ความไม่พอดีของศักยภาพและการแสดงออกของกรรมการที่จะให้ สมาชิกยอมรับและให้การสนับสนุนเป็นสิ่งสำคัญ ประธานชมรมเชื่อมั่นว่าคุณลักษณะเหล่านี้สามารถ ปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้แต่ต้องใช้เวลานานพอสมควร

อรพันธ์ อิศราภรณ์ (2538) ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในด้านการดูแลตนเองโดยทั่วไป การดูแลตนเองตามพัฒนาการ และการดูแลตนเองตามการเบี่ยงเบน ทางสุขภาพในระดับดี การดูแลควรทำในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย อยู่ใน ระดับกลาง

มณฑิรา อินทะพันธ์ (2539) กล่าวว่าพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดเขตเมือง มีการดูแลสุขภาพตนเองดี เวลาเจ็บป่วยผู้สูงอายุไม่ดูแลปฏิบัติตนปล่อยให้อาการของโรคหายเอง รักษาด้วยสมุนไพร หาซื้อยาแผนปัจจุบันรักษาโรค มีอาการรุนแรงพบ แพทย์ สถานบริการสาธารณสุข หรือโรงพยาบาล

สรุป นโยบายของรัฐบาลกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ มีชมรมผู้สูงอายุประมาณ ครึ่งหนึ่งมีศักยภาพพัฒนาต่อไปได้ดีจากพื้นฐานประสบการณ์การทำงานหรือความพร้อมและความตั้งใจของผู้นำชุมชน สมาชิก ชมรมผู้สูงอายุ มีความรู้เกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมชมรม ผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ ความสำเร็จและความยั่งยืนของชมรมขึ้นกับปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ คือ ประธานชมรม คณะกรรมการ การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน เงินทุน ในส่วนของการ ดูแลตนเองพบว่าผู้สูงอายุในเขตเมืองมีการดูแลตนเองดี การรับประทานอาหาร การออกกำลังกายในระดับกลาง ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจในทางเสื่อมลง การออกกำลังกายทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่แข็งแรง จิตใจแจ่มใส ลดภาวะเครียด ที่ผ่านมามาหน่วยงาน ต่างๆ ที่ให้การสนับสนุนเน้นการช่วยเหลือด้านวัตถุหรือการแก้ไขเฉพาะหน้ามากกว่าการพัฒนา การให้บริการเพื่อการพัฒนา ควรส่งเสริมความต้องการของผู้สูงอายุ โดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และใช้ชุมชนเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะเน้นครอบครัวในการดูแล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

จากการได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อม และการให้การบริการด้านต่าง ๆ ในองค์กรสำหรับกำลังพลเมื่อเกษียณอายุแล้วให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขตามแนวทาง และนโยบายของรัฐและยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้ดำเนินการภายใต้ กรอบแนวคิดพื้นฐานยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยอาศัยยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุ จำนวน 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทางทรัพยากรมนุษย์

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในช่วงทุกวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีการพัฒนาที่รอบด้าน และมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรมและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของ ประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบต่อสู่กลไก การบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติ สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม ให้ประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นาน ที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2654) หลักการพัฒนา ประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจาก 2 แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 – 11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการ เพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญา และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้าน ผู้สูงอายุ จำนวน 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

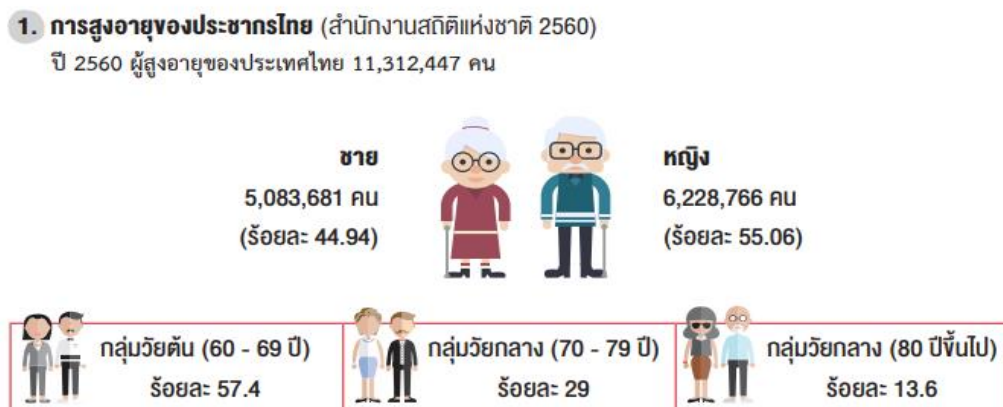
แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทย ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 2. พัฒนาศักยภาพ คนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า 3. ยกระดับคุณภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4. ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึง ผลกระทบต่อสุขภาพ 5. เพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการระบบสุขภาพ ภาครัฐและปรับ ระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ 6. พัฒนาระบบ การดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม กับสังคมสูงวัย 7. ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วม พัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

แนวทางการพัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. การเพิ่มโอกาสให้กับ กลุ่มเป่าหมายประชากร ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ 2. การกระจายการ ให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการ ที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง 3. เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและ การสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานราก ตามหลัก 13 ประชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการ จัดการที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม แนวทางการ พัฒนาสำคัญ ประกอบด้วย 1. เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาและผลักดัน สู่การใช้ประโยชน์ ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม 2. พัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทาง เทคโนโลยี 3. พัฒนา สภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ด้านบุคลากรวิจัย

แผนภาพที่ 3-1 : การสูงอายุของประชากรไทย

ปี 2562 ประชากรสูงอายุจะมากกว่าเด็ก

ปี 2564 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20

ปี 2574 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด คือ มีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560

แผนภาพที่ 3-2 : มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560

การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ในปี พ.ศ. 2554 สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้เห็นความสำคัญของการให้บริการ การติดต่อ ประสานงานของกำลังพล สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมที่เกษียณอายุราชการ จึงได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานนายทหารสัญญาบัตรนอกประจำการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (ศปน.ก.สป.) ขึ้น รวมทั้ง สรรหากำลังพลที่จะมาปฏิบัติราชการใน ศปน.ก.สป. ให้เป็นบุคลากรที่มีใจบริการ ให้การช่วยเหลือกำลังพลอย่างเต็มขีดความสามารถและบรรจุกำลังพล ผทค.พิเศษ, ผทค. นายทหารปฏิบัติราชการ และตำแหน่งประจำมาบรรจุเป็นลำดับความเร่งด่วน โดยมีภารกิจ หน้าที่ แนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่นายทหารสัญญาบัตรนอกประจำการ สป. ในเรื่องสิทธิ กำลังพล การให้บริการทางการแพทย์ การบริการสวัสดิการ และทางด้านกฎหมาย ให้ขึ้นตรงต่อกรม เสมียนตรา ประกอบด้วย แผนกธุรการ ฝ่ายปฏิบัติการและฝ่ายบริการ โดยตำแหน่งทุกตำแหน่งเป็น อัตราเพื่อพลาง และให้มีการแก้อัตรา อัตรากำลังพลที่มีอยู่จริงในกรมเสมียนตรา จัดตั้งศูนย์ ประสานงาน นายทหารนอกประจำการ กรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ตั้งแต่ 1 ต.ค. 54 เป็นต้นไป หลังจากนั้นประมาณ ปี 58-59 ได้มีการปรับปรุงอัตรากำลังพลกลาโหม จึงทำให้ ต้องยุบศูนย์ประสานงานนายทหารนอกราชการไป

ในปี 2559 ผู้บังคับบัญชาได้เห็นความสำคัญของข้าราชการที่เกษียณอายุ เห็นถึงขวัญและกำลังใจของข้าราชการที่ทำงานให้กับหน่วยงานมาตลอดชีวิต ให้ได้รับการดูแลทางด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ จึงได้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น โดยให้สำนักงานแพทย์เป็นผู้รับผิดชอบ มีกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ

จากการสัมมนาผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ในปี 2558 ของ พล.ต. สุรศักดิ์ ทิมมาศ ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้ากรมเสมียนตราในขณะนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในชีวิต กิจกรรมและการสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรที่เกษียณอายุราชการไปแล้วกลับมาทำงานใหม่ พร้อมทั้งแนวทางในการยึดอายุราชการในการเกษียณอายุของบุคลากรสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมด้วย

ในปี 2559 ปลัดกระทรวงกลาโหม (พล.อ. ปรีชา จันทร์โอชา) ได้กรุณาอนุมัติให้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมตามโครงการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตกำลังพลสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งนำมาสู่การดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข โดยมีกิจกรรมหลักดังนี้

1. การสำรวจทางสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพกำลังพลประจำปี
2. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน
3. กิจกรรมสร้างเสถียรภาพของพฤติกรรมทั้ง 4 มิติ กาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม

และปัญญา จิตวิญญาณ

4. การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการจัดการความรู้โดยได้จัดทำโครงการฯ เสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจำนวน 3 ล้านบาท ใช้เวลาในการดำเนินโครงการ 3 ปี (ก.ค. 57- มิ.ย. 60) ซึ่งโครงการได้ดำเนินการแล้วเสร็จไปแล้ว ปัจจุบันมีผู้สูงอายุเข้าร่วมโครงการมากกว่า 500 คน

ในปี พ.ศ. 2560 สำนักงานงบประมาณ ปลัดกระทรวงกลาโหม ได้ให้ชมรมผู้สูงอายุเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในกิจกรรมของชมรมเป็นครั้งคราวไป

ในปี พ.ศ. 2562 ได้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งชมรม ดังนี้

1. เพื่อการเสริมสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์ ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งจะนำมาสู่การดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี และมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในหมู่สมาชิก
4. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง
5. เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนสมาชิกให้ได้รับสิทธิประโยชน์ที่พึงมีพึงได้
6. เพื่อจัดสวัสดิการให้การช่วยเหลือเมื่อสมาชิกประสบภัยพิบัติหรือได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ
7. การดำเนินการอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

นับเป็นตัวอย่างการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในทุกมิติ สำหรับชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (สป.) ที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเสริมสร้างสุขภาวะที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำให้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข กิจกรรมหลักๆ ทั้งตรวจสุขภาพ กระตุ้นให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน โรคอ้วน อีกทั้งส่งเสริมการออกกำลังกายเป็นประจำ และใช้หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนายึดเหนี่ยวจิตใจ

นอกจากทำกิจกรรมกับข้าราชการบำนาญและครอบครัวแล้ว จุดเด่นของชมรมผู้สูงอายุ สป.ที่เป็นมิติใหม่ยังมีการเตรียมความพร้อมของข้าราชการที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไปก่อนเกษียณอายุราชการ ช่วยพัฒนาทักษะในการดูแลสุขภาพและสร้างเสริมขวัญกำลังใจที่ดีในการเผชิญหน้ากับวัยเกษียณ หนึ่งในโครงการสำคัญคือ โครงการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตกำลังพลที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2561 ชมรมผู้สูงอายุ สป. ณ อาคารสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม (ศรีสมาน) เมื่อวันก่อน รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมของชมรมฯ และแผนงานในปีนี้ รวมถึงนิทรรศการสร้างเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุได้รับความสนใจอย่างดี โดย พล.อ. ชัยชาญ ช้างมงคล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม บรรยายพิเศษ 'เกษียณสุขใจ สูงวัยสุขสันต์' ย้ำกำลังพลต้องศึกษาความพร้อมก่อนเข้าวัยเกษียณ

พลเอกชัยชาญฯ กล่าวว่า แผนงานของชมรมฯ ในปีนี้ ยินดีสนับสนุนทั้งกิจกรรมนันทนาการทางร่างกาย จิตใจ การทัศนศึกษาภายในประเทศเชิงสุขภาพ การไหว้พระฟังธรรมะ รวมถึงการสัมมนาวิชาการสร้างเสริมสุขภาพ นอกจากการเข้ามา สนับสนุนของ สสส. เสริมการขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น คนวัยเกษียณต้องไม่เป็นภาระครอบครัว มีทักษะดูแลตัวเอง ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์

ส่วนผู้ที่อายุ 54 ปีขึ้นไปใกล้วัยเกษียณ ส่วนใหญ่ทำแต่งงาน ไม่คิดถึงสุขภาพ ขาดการดูแลตนเอง จะต้องแบ่งเวลาให้เหมาะสม รวมถึงเตรียมพร้อมด้านจิตใจ คิดบวกเสมอ เพราะสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเร็วมาก จะต้องติดตามสิ่งที่จะกระทบต่อชีวิตและการทำงาน

"คำว่า 'เกษียณ' ไม่ได้หมายถึงหยุดการทำงาน แต่เราต้องดำรงชีวิตต่อไปให้ยืนยาวอย่างมีความสุข รวมถึงดูแลครอบครัว ชมรมผู้สูงอายุ สป. สร้างสังคมเล็กๆ และขยายผลสู่ระดับประเทศ ปัจจุบันชมรมฯ มีสมาชิก 300 คน ภายใน 3-5 ปีจะมีกำลังพลเกษียณอีกเป็นพันคน ชมรมฯ จะเตรียมการอย่างไร" พลเอกชัยชาญเน้นย้ำ

ภายในงานเปิดตัววงเสวนาพิเศษ “ทิศทาง สป. สูงวัย จะไปทางไหน?” โดยมี พล.อ.พิชิตี เข้มมันจันทร์ ประธานชมรมผู้สูงอายุ สป. พล.ต.พิชิต ปล้องอิศวร กรรมการ และ นพ.ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สสส. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนะนำเทคนิคปรับตัวสู่สังคมผู้สูงอายุ

นพ.ชาญวิทย์ กล่าวว่า สัดส่วนประชากรในสังคมเปลี่ยนแปลงไป คนอายุยืนขึ้น สังคมผู้สูงอายุเริ่มชัดเจน การเตรียมความพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุจึงสำคัญ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องส่งเสริมคุณภาพชีวิต หากจัดการตอนเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วอาจมีปัญหามากและแก้ไขไม่ทันการณ์ จะต้องเตรียมตัวก่อนไม่ต่ำกว่า 20 ปี สำหรับชมรมผู้สูงอายุ สป. เป็นแบบอย่างที่น่าสนับสนุน เพราะ

เตรียมคนส่งผ่านจากชีวิตหนึ่งไปสู่ชีวิตหนึ่ง โดยทำกิจกรรมส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สุขภาพ ทิศทางทำงานชมรมฯ ต้องไปจำกัดอายุ เปิดให้คนในองค์กรมาเรียนรู้และมีความเข้าใจผู้สูงวัยมากขึ้น

“ทิศทางของชมรมฯ ไม่ใช่แค่ผู้สูงอายุมาอยู่ร่วมกัน แต่เป็นพื้นที่เรียนรู้และนำศักยภาพขององค์กรมาส่งเสริมการเตรียมตัวตั้งแต่วินาทีนี้ ทั้งวางแผนทางการเงินในอนาคต การออมผ่านสหกรณ์ที่มีอยู่ เตรียมสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ ไร้โรคเบาหวาน ความดัน โรคหัวใจ ไร้ฟุงไร้โรค รู้จักอาหารเพื่อสุขภาพที่ดี ชมรมฯ ยังถ่ายทอดประสบการณ์วัยเกษียณจากรุ่นสู่รุ่น เตรียมคนสู่สังคมสูงวัยอย่างแท้จริง” นพ.ชาญวิทย์ฯ แนะนำการขับเคลื่อนชมรมฯ ให้ยั่งยืน

ยกย่องชมรมผู้สูงอายุ สป. ต้นแบบเสริมสร้างสุขภาวะ นพ.ชาญวิทย์ฯ เน้นย้ำการขับเคลื่อนของชมรมฯ สอดรับกับแนวคิดองค์กรแห่งความสุข หรือ Happy WorkPlace ผู้ใหญ่ในองค์กรไม่ปล่อยคนเกษียณไปตามยถากรรม แต่เกษียณอย่างมีคุณภาพ ทั้งยังสนับสนุนพื้นที่ในอาคารบริการ ชั้น 2 สป.ศรีสมาน เป็นสถานที่ตั้งของชมรมฯ มอบเงินทุนสนับสนุนชมรมอย่างต่อเนื่อง เกษียณแล้วสามารถกลับมาใช้พื้นที่พัฒนาคุณภาพตนเอง เพราะ อนาคตปัญหาใหญ่ของสังคม คนจะขาดปฏิสัมพันธ์กัน หน่วยงานรัฐต้องตระหนักถึงปัญหานี้ สสส.คาดหวังว่าองค์กรอื่นๆ จะนำคอนเซ็ปต์องค์กรแห่งความสุขไปปรับใช้ เพราะคนมี 2 ส่วน ชีวิตกับงาน ถ้านำความรู้ความสามารถในงานมาใช้กับชีวิตเพื่อช่วยเหลือเพื่อนที่ทำงานจะทำให้เกิดองค์กรแห่งความสุขอย่างแท้จริง นี่ไม่ใช่การลงทุน แต่เป็นการสร้างชุมชนใหม่

ทำงานอย่างมีเป้าหมาย พล.อ.พิชาติ ประธานชมรมฯ กล่าวว่า ชมรมฯ ดำเนินงานมากกว่า 3 ปี ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากผู้บังคับบัญชา มีระเบียบให้ใช้เพื่อสร้างสุขภาพที่สมบูรณ์ใน 4 มิติ และเน้นเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์กัน สร้างความผ่อนคลายในการใช้ชีวิต รู้จักวิธีการดับทุกข์ตามหลักพระพุทธศาสนา รวมถึงชมรมฯ จะร่วมสร้างครอบครัวของสมาชิกที่อบอุ่นและมั่นคง ปัญหาปัจจุบันผู้สูงอายุไทยมีจำนวนมากขึ้น อัตราการเกิดน้อยลง การเสียชีวิตต่ำลง ภาพรวมปี 60 มีผู้สูงอายุ 16% ของจำนวนประชากรโลก และจะเพิ่มเป็น 20% นี้เป็นโจทย์ใหญ่ให้รัฐบาล ครอบครัว องค์กร และตัวเอง เพราะเป็นวัยที่มาพร้อมปัญหาสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุ สป. อาสาเป็นส่วนหนึ่งคิดแก้ไขปัญหาและเตรียมคนสู่วัยเกษียณอย่างมีคุณภาพ

"ชมรมผู้สูงอายุ สป. จะเป็นต้นแบบส่วนราช การทหารและพลเรือนในอนาคต สร้างคนที่มีวินัยด้านอาหาร ควบคุมน้ำหนักตัวลดความเสี่ยงต่อโรค ดูแลสุขภาพ รวมถึงสร้างสังคมคนรักการออกกำลังกาย เพลิดเพลินกับการเดิน วิ่ง ซี่จรรย์าน ทั้งหมดเป็นการบริหารชีวิต แถมยังสร้างองค์กรแห่งความสุขร่วมกัน" ประธานชมรมผู้สูงอายุ สป. เชิญชวนมาทำความรู้จักชมรม และนำแผนงานต่อยอดให้เหมาะกับชมรมหรือองค์กรของตนเองในที่สุด

สป. กล้าโหมมุ่งสู่องค์กรแห่งความสุข เพราะ “เกษียณ” ไม่ใช่จุดสิ้นสุดของชีวิต

ใครๆ ก็อยากทำงานกับ “องค์กรแห่งความสุข” นี่ไม่ใช่ชื่อของหน่วยงานหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่เป็นนิยามของสถานที่ทำงานที่ดี ที่มุ่งเน้นผลงานขององค์กรควบคู่ไปกับการดูแลพนักงาน ตั้งแต่เรื่องสิทธิ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงาน ฯลฯ

ซึ่งหากองค์กรใดทำได้แล้วก็จะส่งผลดียิ่งขึ้นกับตัวองค์กรตนเองและพนักงานในสังกัด จึงเป็นที่มาของความร่วมมือระหว่างสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (สป.กท.) กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ก่อนหน้านี้ ในการสนับสนุนให้ สป.กท.เป็นองค์กรแห่ง

ความสุขโดยผลพวงของความร่วมมือดังกล่าว ทำให้เกิด “ชมรมผู้สูงอายุ สป.ภท.” ซึ่งหาคำตอบได้ในงานประชุมใหญ่สามัญ ประจำปี 2561 ชมรมผู้สูงอายุ สป.ภท. ณ อาคารสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (ศรีสมาน) จ.นนทบุรี

พล.อ.ชัยชาญ ช้างมงคล รมช.กระทรวงกลาโหม กล่าวในการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “เกษียณสุขใจ สูงวัยสุขสันต์” ตอนหนึ่ง โดยมีผู้บริหาร ข้าราชการ และสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สป.ภท. เข้าร่วมฟังกว่า 200 คน ว่าหลังจากเกษียณอายุราชการเมื่อปีที่แล้ว ตนก็เป็นผู้สูงอายุคนหนึ่งที่ตั้งใจเข้ามาใจแป๊วๆ เพราะไม่รู้จะไปไหน จนผ่านไปสักระยะเริ่มปรับตัวได้ จึงเริ่มชวนเพื่อนๆ ที่เกษียณออกไปทำกิจกรรมทำทุกสัปดาห์ ได้มีเวลาพาคูณแม่และเพื่อนๆ คุณแม่ไปเที่ยว เวลาผ่านประมาณ 2 เดือนจนกระทั่งได้มาเป็น รมช.ภท. ทั้งนี้ จากมุมมองของตนมองว่าการเป็นผู้สูงอายุต้องมีการเตรียมตัวตั้งแต่เนิ่นๆ ไม่ว่าจะเรื่องสุขภาพ การเงิน ไม่ใช่มาเตรียมหลังเกษียณ เพราะอาจไม่ทันและอาจตกเป็นภาระของลูกหลาน และแม้จะเกษียณไปแล้วก็ต้องเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเทคโนโลยี สภาพสังคม ตลอดจนนโยบายรัฐบาลต่างๆ

“เกษียณอายุเป็นเพียงคำคำหนึ่ง ที่ไม่ใช่การมากำหนดว่าเราต้องหยุดทุกอย่าง ทั้งพฤติกรรมและการทำงาน เพราะเรายังต้องมีชีวิตต่ออีกยาวนานต่างหาก” พล.อ.ชัยชาญกล่าว

สำหรับชมรมผู้สูงอายุของ สป.ภท. ไม่เหมือนชมรมผู้สูงอายุทั่วไป ที่อาจเน้นการออกกำลังกาย การทำกิจกรรมสันทนาการยามว่าง แต่ที่เน้นตั้งแต่เตรียมคนก่อนสูงวัย ดูแลผู้ที่สูงวัยแล้ว กระทั่งเสียชีวิตไป ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกแล้ว 300 กว่าคน โดยสมาชิกจะได้รับสิทธิในการตรวจสุขภาพ ประจำปีฟรีพร้อมคู่สมรส อีกทั้งมีบริการติดตาม ดูแล หรือให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ กฎหมาย การเงิน มีกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพ ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมของข้าราชการที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป

นพ.ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์ ผู้อำนวยการสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สสส. กล่าวว่า ชมรมผู้สูงอายุแห่งนี้ถือเป็นชมรมต้นแบบให้หน่วยงานราชการที่ได้รับการสนับสนุนจาก สสส. และหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งงบประมาณและสถานที่จากการเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมสังคมผู้สูงวัยในวงราชการ ที่ข้าราชการร้อยละ 90 จะทำงานกันจนเกษียณอายุ ต่างจากภาคเอกชนที่สัดส่วนการทำงานจนเกษียณน้อยกว่ามาก ฉะนั้นการมีชมรมผู้สูงอายุในหน่วยงานราชการจึงมีความสำคัญ เพื่อจะมาดูแลคนในองค์กรให้พร้อมกับการเกษียณอายุ

ผู้ทำงานประจำหลายคนวาดฝันหลังเกษียณอายุอยากกลับบ้าน หรือไปอยู่ที่ต่างจังหวัด หรือเพื่อเป็นเกษตรกร จะอยู่กับธรรมชาติและได้พักผ่อน ซึ่ง นพ.ชาญวิทย์ฯ ยกบทเรียนมาเตือนให้ตระหนักกับกรณีแพทย์ที่จะเกษียณอายุท่านหนึ่ง ที่บอกว่าเมื่อเกษียณอายุไปแล้วจะไปเป็นเกษตรกรปรากฏว่าเมื่อเป็นเกษตรกรจริง ๆ กลับบอกว่าไม่น่าคิดอย่างนี้เลย เพราะทำไม่ได้ ไม่เคยทำมาก่อน

นพ.ชาญวิทย์ฯ เพราะเขาไม่เคยเจอของจริงมาก่อน จึงไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไร ซึ่งจริงๆ แล้วหากอยากทำอะไรหลังเกษียณอายุ ควรเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เนิ่น ๆ ควบคู่ไปกับงานประจำที่ทำอยู่ เพื่อให้มีทักษะความรู้ กระทั่งเมื่อเกษียณอายุไปแล้วถึงลงมือทำได้เต็มที่และทำอย่างถูกต้อง

ขณะที่ พล.ต. พิเชิต ปล้องอิศวร สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ สป.ภท. ซึ่งเกษียณอายุราชการมา 7 ปี กล่าวว่า เพราะรู้ว่าวันหนึ่งยังงี้ก็ต้องมาถึงจุดนี้ ตอนที่ใกล้เกษียณอายุจึงเตรียมการไว้หลายอย่าง อย่างเริ่มจากปลดปล่อยหน้าที่ให้ลูกน้องดูแล พยายามไม่ห่วงงาน ห่วงหน้าที่ เพื่อให้พี่น้องๆ ได้เรียนรู้และขึ้นมาแทนอย่างไม่ต้องกังวล ขณะที่ตัวเราเองก็ไม่เป็นทุกข์ เพราะแบกงานอยู่คนเดียว

รวมถึงการพบแพทย์อยู่ตลอดเวลา ทำให้รู้สภาพร่างกาย และกินยามตามที่แพทย์สั่ง ตลอดจนการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ จากประสบการณ์เกษียณอายุที่ผ่านมา ก็อยากจะแนะนำน้อง ๆ ที่จะเกษียณอายุ ไปตรวจประวัติราชการทหาร เพราะบางครั้งตอนได้เลื่อนยศ ราชกิจจานุเบกษา อาจไม่ได้ใส่ไว้ทำให้มีปัญหาเรื่องสิทธิต่าง ๆ ภายหลัง รวมถึงตรวจยอดเงินของตนเองในสหกรณ์ เพื่อรักษาสิทธิ และหลังเกษียณให้ระวังการค้าประกันการให้ผู้อื่น เพราะอาจมีปัญหาภายหลังและกระทบกับเงินสะสมในสหกรณ์ เมื่อนั้นก็เป็นการเกษียณอย่างมีความสุข

“ผมเชื่อในองค์กรแห่งความสุข ที่เรื่องงานจะต้องสมดุลกับเรื่องครอบครัว ไม่ใช่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่ชีวิตครอบครัวล้มเหลว อย่างนี้ผมก็ไม่เอา ตรงนี้เองทำให้ตอนเป็นผู้บังคับบัญชา ก็จะเรียกลูกน้องมาสอบถามว่าเรื่องครอบครัวเป็นอย่างไร จะไม่โยกย้ายให้เขาไปทำงานกันคนละทิศละทางกับครอบครัว จนอาจมีปัญหาภายหลัง ซึ่งจะกระทบทั้งตัวเขาและลามมาถึงการทำงาน” พล.ต. พิชิตฯ กล่าวทิ้งท้าย

การดำเนินงานและระเบียบของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีที่ตั้งอยู่ ณ ชั้น 2 อาคารสำนักงานแพทย์ทหาร สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (ศรีสมาน) ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

แผนภาพที่ 3-3 : โลโก้ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

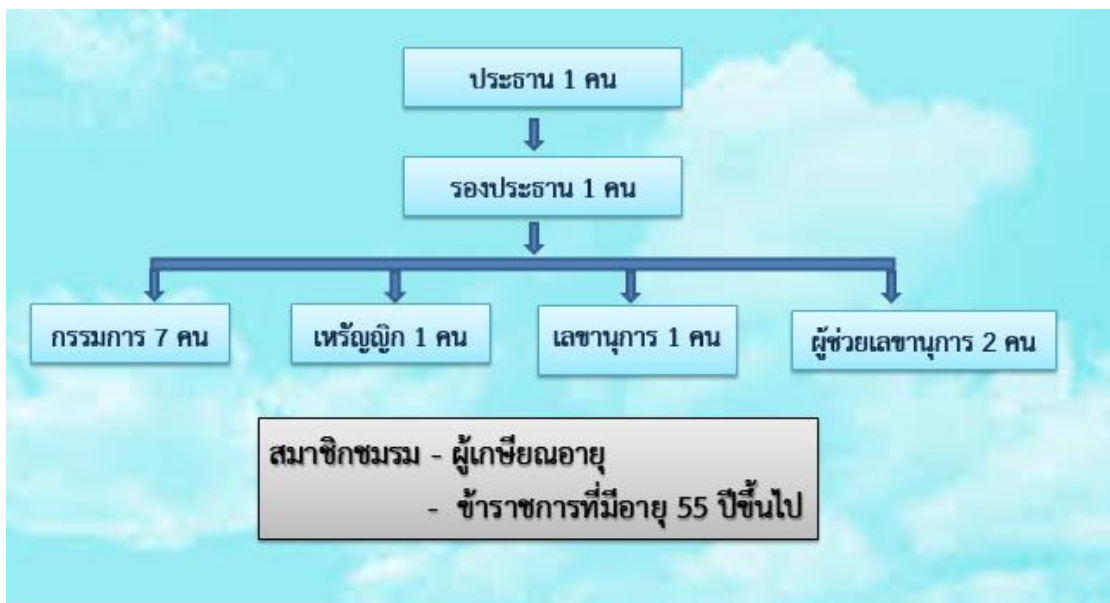
ที่มา : ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, ออนไลน์, 2652

แผนภาพที่ 3-4 : สำนักงานชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ที่มา : ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2652

แผนภาพที่ 3-5 : โครงสร้างของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ที่มา : ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2652

สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ นั้น จะรับสมัครเข้าร่วมชมรมตามความสมัครใจ โดยมีข้อกำหนดระเบียบของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ดังนี้

สมาชิก แบ่งเป็น 3 ประเภท

1. สมาชิกสามัญ ได้แก่

1.1 ข้าราชการของสำนักปลัดกระทรวงกลาโหมที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

1.2 ข้าราชการของสำนักปลัดกระทรวงกลาโหมที่ลาออกหรือเกษียณอายุราชการ

2. สมาชิกวิสามัญ ได้แก่ สามเณรหรือภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมายของสมาชิก ตามข้อ 1

3. สมาชิกกิตติมศักดิ์ ได้แก่ บุคคลที่คณะกรรมการมีมติเป็นเอกฉันท์ให้เป็นสมาชิก

กิตติมศักดิ์

ผู้ประสงค์สมัครเป็นสมาชิกตามข้อ 1 ให้ยื่นใบสมัครตามแบบที่กำหนดให้กับเลขาธิการ และเมื่อเลขาธิการได้รับใบสมัครแล้วให้ตรวจสอบว่าผู้ที่ประสงค์สมัครเป็นสมาชิกมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ โดยไม่เป็นบุคคลที่หมดสิทธิในการสมัครเป็นสมาชิก และไม่เป็นบุคคลที่มีความประพฤติเสื่อมเสียอันเป็นที่รังเกียจของสังคม แล้วรวบรวมมาเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณา โดยให้ใช้คะแนนเสียงข้างมากไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของกรรมการที่มาประชุม

การชำระค่าบำรุง

ให้ผู้สมัครชำระเงินพร้อมกันในวันที่ยื่นใบสมัครตามอัตรา ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกสามัญ และสมาชิกวิสามัญ คนละ 300 บาท

2. สมาชิกกิตติมศักดิ์ ยกเว้นค่าบำรุง

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ประกอบด้วย กรรมการซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกสามัญ จำนวน 15 คน

2. วิธีการเลือกตั้งประธานชมรมและคณะกรรมการ

2.1 การเลือกตั้งประธานชมรม ให้ลงคะแนนด้วยวิธีเปิดเผย เว้นแต่สมาชิกในที่ประชุมใหญ่จะมีมติโดยคะแนนเสียงข้างมากให้ลงคะแนนลับ ให้สมาชิกในที่ประชุมใหญ่เสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับการเลือกตั้ง โดยมีสมาชิกรับรองอย่างน้อย 10 คน เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ในกรณีที่มิได้มีผู้ได้รับการเสนอชื่อเพียงคนเดียวให้ถือว่าผู้นั้นได้รับเลือกตั้งเป็นประธานชมรมโดยไม่ต้องมีการออกเสียงลงคะแนน

2.2 การเลือกตั้งคณะกรรมการ ให้สมาชิกที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับการเลือกตั้ง โดยมีสมาชิกรับรองอย่างน้อย 5 คน เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่ออกเสียงลงคะแนน โดยวิธีเปิดเผย สำหรับการเสนอชื่อผู้สมควรได้รับการเลือกตั้งเป็นกรรมการนั้น จะกำหนดจำนวนหรือไม่กำหนดจำนวนก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ การดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการดังกล่าวให้สมาชิกในที่ประชุมใหญ่ที่มีใช้ประธานชมรมเลือกสมาชิกด้วยกันเป็นประธานดำเนินการเลือกตั้งคนหนึ่ง เป็นพยานในการนับคะแนนอีกสองคน และจะให้มีการลงคะแนนด้วยก็ได้ ตามจำนวนที่เห็นสมควร

ให้ประธานชมรมแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากกรรมการเลือกตั้ง จำนวน 3 คน ทำหน้าที่รองประธานชมรม เหนรัญญิก และเลขาธิการ

ที่มาของกองทุน

1. เงินสนับสนุนจากทางราชการ
 2. เงินสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน
 3. เงินจากการจัดกิจกรรมหารายได้เข้ากองทุน
 4. เงินบริจาค
 5. เงินค่าบำรุงจากสมาชิก
 6. ดอกผลจากเงินกองทุนและอื่นๆ
- เงินค่าบำรุงของสมาชิกให้ถือเป็นเงินทุนของชมรม ส่วนเงินอื่น ๆ ให้ถือเป็นรายได้ของชมรม

การเงินและการบัญชี

1. การเก็บเงินของชมรมให้นำฝากไว้กับธนาคารไทยพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน ซึ่งคณะกรรมการมีมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงข้างมากไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด ให้เหรียญมีอำนาจเก็บเงินสดสำรองจ่ายเพื่อการดำเนินงานของชมรมได้ไม่เกิน 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน)

2. การใช้จ่ายเงินของชมรมจะต้องเป็นไปตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี เพื่อกิจการตามวัตถุประสงค์ของชมรม โดยให้ประธานชมรมฯ มีอำนาจในการส่งจ่ายเงินได้ไม่เกิน ครั้งละ 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) หากเกินวงเงินที่กำหนดหรือเป็นการใช้จ่ายเงิน นอกเหนือจากแผนการใช้จ่ายประจำปีให้เสนอคณะกรรมการพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนทุกครั้ง

3. การเบิกจ่ายเงิน จะจ่ายเป็นเช็คหรือเงินสดก็ได้ การถอนเงินฝาก หรือออกเช็คสั่งจ่ายให้ประธานชมรมหรือรองประธานชมรมฝ่ายหนึ่ง และเหรียญหรือผู้ช่วยเหรียญอีกฝ่ายหนึ่ง ลงนามร่วมกันสองคน

4. บรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาค ต้องใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคจะนำไปใช้เพื่อการอื่นไม่ได้ ทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรืออุทิศให้เป็นของชมรมนั้น จะต้องมิทะเลาะเบาะแว้งและเป็นทรัพย์สินชมรมให้ถูกต้อง ทรัพย์สินดังกล่าวจะขาย แลกเปลี่ยน หรือบริจาคให้ผู้อื่นมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการ

5. หนังสือสัญญาใด ๆ ที่ได้กระทำในนามของชมรมจะมีผลผูกพันชมรม ก็ต่อเมื่อสัญญานั้นๆ ไม่เป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ และระเบียบต่างๆ ของชมรม และได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการประธานชมรม หรือกรรมการที่คณะกรรมการได้มอบหมายจะต้องลงลายมือชื่อพร้อมกับประทับตราชมรมไว้เป็นสำคัญ

6. ให้เหรียญจัดทำบัญชีการเงินของชมรมพร้อมด้วยหลักฐานและใบสำคัญในการรับ และจ่ายเงินตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

7. ให้เหรียญจัดทำบัญชีการเงินของชมรมพร้อมด้วยหลักฐานและใบสำคัญในการรับ และจ่ายเงินตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

8. ให้เหรียญจัดทำรายงานการรับ-จ่ายเงิน ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานตรวจสอบภายในกลาโหม แล้วเสนอที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีต่อไป รอบปีการบัญชีให้สิ้นสุดในวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี

ชมรมผู้สูงอายุ สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม ได้กำหนดแผนงานในการดำเนินงาน ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมงบประมาณที่ต้องใช้ในการดำเนินการ เป็นเงิน 232,500 บาท (สองแสนสามหมื่นสองพันห้าร้อยบาทถ้วน)

ตารางที่ 3-1 : แผนการใช้จ่ายงบประมาณ

ลำดับ	รายการ	งบประมาณที่เสนอ จำนวนเงิน
1.	จัดตรวจสอบสุขภาพข้าราชการบำนาญ/ครอบครัวประจำปี	50,000
2.	กิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ และเสริมสร้างสุขภาพ	80,000
3.	จัดการประชุมใหญ่สามัญประจำปี	60,000
4.	ประชุมคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่	22,500
5.	งานเผยแพร่และประชาสัมพันธ์	10,000
6.	วัสดุสำนักงานและวัสดุคอมพิวเตอร์	10,000
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	232,500

ที่มา : ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2562

ตารางที่ 3-2 : ชมรมผู้สูงอายุ สป. ประจำปี 62 ตามไตรมาส

ความต้องการงบประมาณปี 62				จำนวนคน	หมายเหตุ
ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4		
-	50,000	-	-	300	ม.ค. 62
-	-	80,000	-	100	
-	-	60,000	-	300	เม.ย. 62
3,750	7,500	3,750	7,500	25	2 เดือนครึ่ง
5,000	-	-	5,000		
5,000	-	5,000	-		
13,750	57,500	148,750	12,500		

ที่มา : ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, 2562

สรุป

จากแนวทางการบริหารจัดการจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม จะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของชมรมผู้สูงอายุที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหน่วยงานผู้สูงอายุ อันก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งในระดับปัจเจกบุคคล เพื่อตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพ สังคม และสวัสดิการ เพราะกิจกรรมต่างๆ จะสอดคล้องกับความต้องการอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพราะการพัฒนาสภาพร่างกาย จิตใจ เกิดความเอื้ออาทร เกิดความสามัคคี ซึ่งจะสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งอยู่ในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560- 2579) มีหลักการสำคัญ ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพ ชีวิต และสภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนทักวอยและเตรียมความพร้อม เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้าง และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ให้ความสำคัญ กับการดำเนินการเพื่อรองรับสังคม ผู้สูงอายุ และการพัฒนาคอนตักตั้งแต่ในระบบการศึกษาไปจนถึง การพัฒนาฝีมือ แรงงาน กำหนดตัวชีวิตที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การมีงานทำของ ผู้สูงอายุ (อายุ 60-69 ปี) เพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านที่มีสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมเป็นร้อยละ 20 และกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การบรรลุ เป้าหมายประกอบด้วย 1. การส่งเสริม ให้สถาบันการเงินร่วมกับสถานประกอบการกำหนด มาตรการการออมที่จูงใจแก่แรงงานและกระตุ้น ให้เกิดพฤติกรรมการออม อย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงทางการเงินหลังเกษียณ 2. พัฒนาศักยภาพ ของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้สามารถเข้าสู่ตลาด งานเพิ่มขึ้น โดยการจัดทำหลักสูตรพัฒนาทักษะในการ ประกอบอาชีพที่เหมาะสม กับวัย สมรรถนะทางกาย ลักษณะงาน และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ ในการทำงานร่วมกันระหว่างรุ่น สนับสนุนมาตรการจูงใจทางการเงินและการคลัง ให้ผู้ประกอบการ มีการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ สนับสนุนช่องทาง ตลาด แหล่งทุน และบริการข้อมูล เกี่ยวกับโอกาสในการประกอบอาชีพสำหรับ ผู้สูงอายุในชุมชน 3. พัฒนาระบบการดูแลและสร้าง สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย โดยการผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้ สูงอายุ ครอบคลุมการจัดบริการทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และระบบการเงิน การคลัง พัฒนาให้มีระบบการดูแลระยะกลางที่จะรองรับผู้ที่จำเป็นต้องได้รับ การพักพิงก่อนกลับบ้าน ให้เชื่อมโยงกับการดูแลระยะยาว และส่งเสริมธุรกิจ บริการดูแลระยะยาวที่ได้มาตรฐานสำหรับ ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ในเขตเมือง รวมทั้งศึกษารูปแบบการคลังที่เป็นระบบประกันการดูแล ระยะยาว และวิจัยและพัฒนานวัตกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน ที่เหมาะสม กับผู้สูงอายุ และพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการส่งเสริม และฟื้นฟูสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ เทคโนโลยีเพื่อป้องกันการบาดเจ็บและติดตาม การบำบัดรักษา ส่งเสริมการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตร กับผู้สูงอายุทั้งระบบขนส่ง สาธารณะ อาคาร สถานที่ และที่อยู่อาศัยให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ และทุกกลุ่มในสังคม

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ ชมรมผู้สูงอายุ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม” เป็นการศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ โดยในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ

อุปสรรคในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ในการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ฝ่าย หลายหน่วยงาน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปในทิศทางที่ดี และบรรลุวัตถุประสงค์ของชมรมฯ ที่ได้ตั้งไว้ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของชมรมผู้สูงอายุฯ ให้เป็นชมรมที่มีความยั่งยืน และมีประสิทธิภาพสำหรับรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุต่อไป

1. ด้านบุคลากร

ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ปัจจุบันไม่มีบุคลากรที่ประจำ สำนักงานในการประชุมและจัดกิจกรรม โดยแต่ละครั้งจะเป็นการนัดหมายสมาชิกของชมรม เช่น การ ส่งเอกสารเชิญเพื่อตรวจสอบสุขภาพประจำปี การขอบุคลากรจากหน่วยงานต้องเป็นหน่วยงานหลักที่ เกี่ยวข้องเท่านั้น เช่น กรมเสมียนตรา หรือสำนักงานแพทย์ และต้องมีความเป็นจิตอาสา ซึ่งการขอรับ การสนับสนุนบุคลากรนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ

ผู้ใช้บริการมีความต้องการบุคลากรหรือวิทยากรที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ ดูแลสุขภาพร่างกายเบื้องต้น การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมไปถึงการขาดผู้นำในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ผู้ใช้บริการยังมีความต้องการให้มีข้าราชการประจำ และข้าราชการที่เกษียณอายุแล้วมาช่วยกันทำงานในชมรมฯ

2. ด้านวัสดุอุปกรณ์

ผู้ใช้บริการมีความต้องการเครื่องอำนวยความสะดวก และเครื่องใช้ในสำนักงาน เนื่องจากจะต้องมีการประชุมต่างๆ งานด้านเอกสาร และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทำให้ เกิดความติดขัด และไม่สะดวกที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ

3. ด้านการบริหารจัดการ

เนื่องจากชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น ใหม่โดยที่มีผู้เกษียณอายุที่ได้รับการเลือกตั้งในที่ประชุมใหญ่เป็นประธานชมรม และมีเจ้าหน้าที่ที่เป็น

จิตอาสาปฏิบัติงาน โดยมีสำนักงานแพทย์ สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นผู้รักษาการตามระเบียบ ทำให้ระเบียบการปฏิบัติต่างๆ ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

4. ด้านงบประมาณ

ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้ไม่ครอบคลุมต่อความต้องการของชมรม ซึ่งปัญหาด้านงบประมาณนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายหน่วยงาน โดยปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมจะได้รับการสนับสนุนเป็นครั้งคราว ซึ่งผู้บังคับบัญชาในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมจะมอบให้ปีละ 200,000 บาท และมีงบประมาณอีกส่วนหนึ่งมาจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการของบประมาณจาก สสส. นั้น ต้องเขียนโครงการผ่านกรมเสมียนตราหรือสำนักงานแพทย์ โดย สสส. จะติดตามประเมินผลโครงการและการใช้งบประมาณอย่างเคร่งครัด

5. ด้านสถานที่

ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีที่ตั้งอยู่ชั้น 2 อาคารบริการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (ศรีสมาน) ผู้ใช้บริการมีความยากลำบากในการเดินทางมาชมรม เนื่องจากไม่มีรถยนต์โดยสารสาธารณะผ่าน แต่จะสะดวกสำหรับผู้ที่มีที่พักอาศัยในบริเวณศรีสมาน

ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จจะต้องเกี่ยวข้องกับการนำทฤษฎีหลักการ กระบวนการและปัจจัยที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินงานของกลุ่ม องค์การ สังคม อย่างมีระบบ ระเบียบเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปตามแนวทางที่ชมรมมีความประสงค์ผ่านกิจกรรมที่กระทำร่วมกัน การปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบริบท สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ซึ่งการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุจะประสบความสำเร็จได้ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการเพื่อให้ชมรมประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ โดยสามารถแยกเป็น 4 ปัจจัยหลักดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ

เป็นสิ่งที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมของชมรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม

- 1.1 มีระเบียบข้อบังคับในการบริหารจัดการชมรม
- 1.2 มีการวางแผนการดำเนินงานของชมรม
- 1.3 มีการจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ของประธานกรรมการ และสมาชิก
- 1.4 มีการสรรหางบประมาณในการดำเนินการ
- 1.5 มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ทะเบียนพัสดุครุภัณฑ์ ทะเบียนสมาชิก และบันทึกการประชุมให้เป็นปัจจุบัน
- 1.6 มีการติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน

2. ด้านการจัดกิจกรรม

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชมรม เป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก

2.1 การจัดกิจกรรมชมรมต้องตรงกับความต้องการและปัญหาของสมาชิก

2.2 การจัดกิจกรรมของชมรมต้องมีความต่อเนื่อง

2.3 กิจกรรมของชมรมต้องสามารถแก้ปัญหาหรือส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสมาชิก

2.4 การจัดกิจกรรมชมรมต้องมีการบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายต่างๆ

ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2.5 การจัดกิจกรรมชมรมจะต้องมีความหลากหลายปรับเปลี่ยนหมุนเวียน เพื่อให้สมาชิกไม่เบื่อหน่าย

3. ปัจจัยด้านคณะกรรมการ

ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดชมรมและการทำกิจกรรมต่างๆ ของชมรม โดยเฉพาะผู้นำหรือคณะกรรมการชมรมมีบทบาทสำคัญมากที่นำพาชมรมให้ประสบความสำเร็จ

3.1 ต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก หรือการได้รับการยอมรับจากสมาชิกส่วนใหญ่

3.2 มีภาวะความเป็นผู้นำ มีจรรยาบรรณในการบริหารจัดการชมรม

3.3 มีความเสียสละ มีจิตอาสา ซื่อสัตย์ ความประพฤติดีเป็นที่ยอมรับของสังคม

3.4 ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย

3.5 มีความโปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ ยุติธรรม

3.6 มีความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ

4. ปัจจัยด้านสมาชิก

ทั้งนี้สมาชิกจะเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรม

4.1 มีอุดมการณ์ร่วมกันของสมาชิกในการจะดำเนินการกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของชมรม

4.2 มีความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชมรมซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรม

4.3 มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ของชมรม

4.4 เคารพในกฎระเบียบ ข้อบังคับของชมรม

4.5 ร่วมกันสร้างเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชมรม

จากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าหากคณะกรรมการและสมาชิกชมรมผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ กิจกรรม เป้าหมายของชมรมผู้สูงอายุนั้นๆ ด้วย

บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้จัดทำบทสัมภาษณ์และได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลในองค์กร ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา, ผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ โดยได้รวบรวมบทสรุปบทสัมภาษณ์ไว้โดยแบ่งแต่ละรายการ โดยมีเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ที่แบ่งออกเป็นตามหัวข้อในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. สภาพภายในการบริหารงานของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นเช่นไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงได้ข้อสรุปว่า การบริหารงานภายในชมรมได้แบ่งออกตามสายบังคับบัญชา ซึ่งมีผู้ใหญ่ในสำนักงานคอยให้การสนับสนุนและบริหารงานกิจกรรมด้านๆ ต่างในชมรมผู้สูงอายุ จึงทำให้สภาพภายในการบริหารของชมรมจะเหมือนกันหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีการทำงานเป็นขั้นเป็นตอนตามลำดับชั้น

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารในชมรมผู้สูงอายุของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยปกติแล้วปัญหาในการบริหารงานชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ส่วนมากจะเกิดการประสานงานภายในชมรมสมาชิกด้วยกัน เนื่องจากสภาพของสมาชิกโดยทั้งหมดเป็นผู้เกษียณอายุไปแล้ว ดังนั้นจะให้มารวมตัวกันในการจัดกิจกรรมนั้นเป็นไปได้ยาก ซึ่งจากการรวมตัวได้ยากนี้เองทำให้เกิดปัญหาในด้านอื่นๆ ตามมาหลายๆ ด้าน ซึ่งจากที่ผ่านมานั้นคณะกรรมการบริหารจะเป็นชุดเดิมๆ ไม่ค่อยได้เปลี่ยนแปลงในการบริหารงานมากนัก จึงเป็นเหตุให้การพัฒนาในองค์กรไม่ค่อยมีการพัฒนาเรียนรู้อะไรใหม่ๆ

3. นโยบายในการบริหารงานของคณะกรรมการชมรมมีผลอย่างไรต่อการพัฒนาจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนี้ได้ข้อสรุปว่า การบริหารงานของคณะกรรมการซึ่งเป็นหน้าเดิมๆ ทำให้นโยบายไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก และมีความล้าสมัยไม่ค่อยทัน ต่อชมรมผู้สูงอายุในอื่นๆ จึงเป็นเหตุให้เกิดการหยุดพัฒนาของชมรมผู้สูงอายุ

4. ข้อเสนอแนะต่างๆ จากการที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านนโยบาย คณะกรรมการควรมีนโยบายในการบริหารงานใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสมัยใหม่ และควรหมุนเวียนตัวบุคคลในการบริหารงานเป็นคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นอีกวิธีหนึ่งได้การพัฒนาต่อไป

4.2 ด้านบุคลากร บุคลากรในชมรมไม่มีคนทำงานประจำ ซึ่งส่วนใหญ่จะสั่งการจากผู้บังคับบัญชาในการทำงานอีกหน้าที่หนึ่ง จึงทำให้เหตุมีการทำงานซ้ำซ้อนกับงานประจำ ซึ่งเรื่องนี้ทางชมรมควรจัดเป็นสำนักงานโดยเฉพาะมีผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงจะเป็นการพัฒนาได้อีกทาง

4.3 ด้านงบประมาณที่ไต่ลงไปในภาคปฏิบัติ ควรจะสำรวจตรวจสอบว่าการที่จะให้งบประมาณลงไปปฏิบัตินั้นเหมาะสมหรือไม่ จะได้ไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช้เหตุ

แผนภาพที่ 4-1 : ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยเกื้อกูล

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2562

การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ

1. ด้านบุคลากร ไม่เพียงพอ
2. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก
3. ด้านการบริหารจัดการ ไม่มีอำนาจในการบริหารเต็มที่
4. งบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการจัดกิจกรรม
5. สถานที่ โกล ไม่มีรถสาธารณะผ่าน

ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการ

1. ผู้นำ / ผู้บริหาร เสียสละ สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก
2. องค์กรพึ่งพาตนเองได้
3. มีการประสานงาน ร่วมมือกับหน่วยที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี
4. การดำเนินงานต่อเนื่อง และเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ

แนวทางการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

จากการศึกษาวิจัยข้อมูลการบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละด้าน ทำให้สามารถแยกผลการวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมออกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1. ประเด็นด้านการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นชมรมที่มีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ โดยมีองค์ประกอบในการจดทะเบียนเพื่อจัดตั้งชมรมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ได้แก่ การแสดงเจตนารมย์ในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นและดำเนินการจดทะเบียนขึ้นกับสมาคมสภาผู้สูงอายุอย่างชัดเจน หลังจากนั้นได้มีการแสดงผลการประกอบการหรือดำเนินการที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่ชมรมผู้สูงอายุได้ถูกกำหนดไว้ภายใต้การกำกับดูแลของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ กำหนด สำหรับเจตนารมย์ในการจัดตั้งเป็นชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมนั้นเกิดขึ้นจากที่ผู้บังคับบัญชาในกระทรวงกลาโหมได้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพของข้าราชการ และขวัญกำลังใจของข้าราชการที่ทำงานให้กับหน่วยงานมาตลอดชีวิตการรับราชการ เพื่อให้ได้รับการดูแลด้านสุขภาพ ร่างกายและจิตใจ จึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นและให้สำนักงานแพทย์ เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลรวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งต่อมาก็ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำมาสู่การดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีปกติสุข ภายใต้กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรมได้แก่

- 1.1 การสำรวจทางสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพกำลังพลประจำปี
- 1.2 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน
- 1.3 กิจกรรมสร้างเสถียรภาพของพฤติกรรมใน 4 มิติประกอบด้วย กาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและปัญญา จิตวิญญาณ
- 1.4 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการจัดการความรู้โดยจัดทำเป็นโครงการฯ เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

2. ประเด็นการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ

การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้ดำเนินการภายใต้กรอบของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ โดยมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติของชมรมอย่างชัดเจน มีการกำหนดประเภทของสมาชิกชมรมไว้ 3 ประเภท ได้แก่ สมาชิกสามัญ สมาชิกวิสามัญ และสมาชิกกิตติมศักดิ์ รวมถึงมีการกำหนดโครงสร้างกลุ่มคณะกรรมการบริหารและสมาชิกขึ้นโดยมีระเบียบวาระและวิธีการในการคัดเลือกคณะกรรมการดำรงตำแหน่ง ค่าตอบแทนและที่มาของกองทุน รวมถึงรายละเอียดแผนการบริหารจัดการการเงินและการบัญชีไว้อย่างครบถ้วน

3. ประเด็นด้านการดำเนินกิจกรรม

ประเด็นเรื่องการดำเนินกิจกรรมของชมรม ได้มีการกำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 4 มิติ ประกอบด้วย

3.1 มิติด้านกาย จัดให้มีกิจกรรมออกกำลังกาย สันทนาการ เกมสการละเล่นต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกายและชะลอความเสื่อมของร่างกายควบคู่ไปกับการปรับสภาพให้ผู้สูงอายุมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปแล้วเข้าสู่สังคมวัยเกษียณอย่างมีความพร้อม

3.2 มิติด้านจิตใจ มีการจัดให้ฝึกเข้าสังคมร่วมกับผู้อื่น การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพทางร่างกาย ทางสังคม และทางจิตใจในทุกๆ ด้าน

3.3 มิติสังคม สิ่งแวดล้อม กำหนดให้มีกิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งและสร้างคุณค่าในตนเองให้ผู้ป่วยตระหนักรู้ถึงคุณค่าของผู้สูงอายุที่มีต่อสังคมและครอบครัว นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนสมาชิกในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันจะเป็นการสร้างเสริมความสุขและการแบ่งปันซึ่งกันและกันอีกด้วย

3.4 มิติสติปัญญาและจิตวิญญาณ ได้มีการฝึกให้สมาชิกชมรมได้มีการฝึกสมาธิ มีกิจกรรมด้านศาสนา เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสศึกษาระบบและการปฏิบัติทางจิต ละเรื่องราวทางโลก เข้าใจธรรมะมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมทำบุญร่วมกัน

สรุป

ชมรมผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ ดังนั้นหากชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จในการดำเนินการจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 2. ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรม 3. ปัจจัยด้านคณะกรรมการ และ 4. ปัจจัยด้านสมาชิก กล่าวได้ว่าหากชมรมผู้สูงอายุมีการบริหารจัดการโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ก็จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ และส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากสโลแกนที่ว่า “เกษียณ ไม่ใช่จุดสิ้นสุดของชีวิต” เกษียณ ไม่ได้หมายถึง หยุดการทำงานแต่เราต้องดำรงชีวิตต่อไปให้ยืนยาวอย่างมีความสุข รวมถึงดูแลครอบครัว ชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม สร้างสังคมเล็กๆ และขยายผลสู่ระดับประเทศ ชมรมผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชน ดังนั้น หากชมรมผู้สูงอายุ ประสบความสำเร็จในการดำเนินการจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ของประเทศไทย ดังนั้นในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีจะให้ความสำคัญของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยปัจจัยที่ทำให้ชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ 2. ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรม 3. ปัจจัยด้านคณะกรรมการและ 4. ปัจจัยด้านสมาชิก ตลอดจนการส่งเสริมปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของแต่ละด้าน กล่าวได้ว่า หากชมรมผู้สูงอายุมีการบริหารจัดการโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ซึ่งอาจเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชมรมผู้สูงอายุแต่ละแห่งการศึกษาดูงานชมรมผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จการฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการชมรม เป็นต้น ก็จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุและส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมได้ อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งชมรมผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จอาจมีตัวชี้วัดหรือการประเมินการบริหารชมรม ที่แตกต่างกันไป โดยแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ ของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการจัดทำตามแนวยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะรวมถึงผู้สูงอายุในอนาคตไว้ ซึ่งเนื้อหาที่ได้ทำการวิจัยนั้น โดยส่วนมากแล้วจะแนวคิดแนวปฏิบัติของการบริหารจัดการไว้ใช้สำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งด้วยกันเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ได้ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายของปลัดกระทรวงกระทรวงกลาโหม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงกลาโหมในตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยประเทศไทยจะเข้าสู่วัยสูงอายุ ดังนั้น ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหมต้องมีชมรมสร้างสุขภาพอย่างน้อย 1 ชมรมในสังกัดที่รับผิดชอบ ซึ่งชมรมผู้สูงอายุก็เป็นรูปแบบหนึ่งของชมรมสร้างสุขภาพซึ่งต่อมาได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ เป็นองค์ประกอบ ได้กำหนด 2 พันธกิจ คือ พันธกิจที่ 1 จัดระบบการให้บริการสุขภาพแบบองค์รวมที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และยุทธศาสตร์ที่ 2 การยกระดับบริการสุขภาพให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 300 คน มีการประชุมและทำกิจกรรมต่างๆ ทุกเดือน โดยส่วนใหญ่จะจัดที่แหล่งชุมนุมในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ในแต่ละครั้งจะมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 100 คน การดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุเป็นหัวใจของผู้สูงอายุ เพราะกิจกรรมจะทำให้ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมได้พบปะสังสรรค์ ได้ทั้ง

ประโยชน์ทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุเป็นข้อบ่งชี้ถึงความสำเร็จของการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ และพบว่ากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีหลากหลายชนิดขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก ได้แก่ 1. กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม 2. กิจกรรมนันทนาการ 3. กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 4. กิจกรรมท่องเที่ยว 5. กิจกรรมการกุศล 6. กิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์

ส่วนที่ 2 รูปแบบการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม จากการศึกษาารูปแบบการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ มีการบริหารจัดการโดยใช้รูปแบบการดำเนินงาน ที่เรียกว่า POSDCoRB จำนวน 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวางแผน ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีการร่วมมือกันปรึกษาหารือกันก่อนวันจัดกิจกรรม จะมีการวางแผนการทำงานในเรื่องของสถานที่ อาหาร การรับส่งผู้สูงอายุ ผู้ดำเนินรายการการจัดกิจกรรมต่างๆ และมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง

2.2 การจัดหน่วยงาน ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีการกำหนดโครงสร้างหน่วยงาน การแบ่งส่วนงานการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน มีการจัดประชุมเพื่อการวางแผนงาน แบ่งส่วนงานอย่างชัดเจน โดยมี หน่วยงานต่างๆ ร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ

2.3 การจัดบุคลากร กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ โดยมีบุคลากรจากหน่วยงานหลัก ได้แก่ บุคลากรในสังกัดกระทรวงกลาโหม รวมไปถึงกำลังพลของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งในปัจจุบันถือว่าบุคลากรไม่มีความเพียงพอในการดำเนินงาน แต่ในอนาคตหากมีกิจกรรมเพิ่มขึ้น ก็อาจต้องหามบุคลากรมาเพิ่ม ซึ่งแต่ละคนที่มาช่วยในการดำเนินงานต่างๆ

2.4 การอำนวยการ ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม จะมีการดำเนินงานร่วมกันหลายหน่วยงาน ซึ่งในแต่ละหน่วยงานจะมีผู้นำในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ มีการสั่งการและประสานงานไปยังฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วง

2.5 การประสานงาน การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีการประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้ง บุคคล ภายนอก ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ซึ่งทุกหน่วยงานมีความสำคัญในการทำให้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ประสบความสำเร็จและนำไปสู่เป้าหมาย

2.6 การรายงานผลการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานในหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงาน ได้ทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของภารกิจอย่างสม่ำเสมอโดยรายงานผลต่อผู้บังคับบัญชาในสายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นลำดับขั้นตอน

2.7 การงบประมาณ งบประมาณหลักในการสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมได้มาจากการจัดสรรงบประมาณของสำนักปลัดกระทรวงกลาโหม และสมาชิกชมรมผู้สูงอายุเอง ซึ่งค่าใช้จ่ายที่

ส่วนที่ 3 ความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ สำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม จากการศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ มาจาก ปัจจัยต่อไปนี้

3.1 ด้านผู้นำชมรม ผู้นำชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีภาวะความเป็นผู้นำ ผู้นำมีจิตอาสา ซึ่งผู้นำของแต่ละหน่วยงานมีความเสียสละในการทำงานและเล็งเห็นผลประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก มีแนวทางการดำเนินงานเพื่อที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุในทุกรูปแบบ และดำเนินการต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

3.2 ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม สามารถพึ่งตนเองได้โดยการหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรมได้ ตลอดมาตั้งแต่มีการจัดตั้งชมรมขึ้นมา โดยชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมกระทรวงกลาโหม ได้รับงบประมาณหลักในการสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุ จากการจัดสรรงบประมาณของสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม และมีกองทุนของชมรมผู้สูงอายุของชมรมร่วมด้วย

3.3 ด้านความสามารถในการประสานงานชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ควรมีการประสานงานและร่วมงานกับหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีการประสานงาน ร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคสังคม ให้มีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งทุกหน่วยงาน มีความสำคัญในการทำให้การดำเนินงานของชมรมประสบความสำเร็จและนำไปสู่เป้าหมาย

3.4 ด้านการดำเนินงานตามข้อบังคับของชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม มีการดำเนินงานตามข้อบังคับคือ มีการประชุม คณะกรรมการและสมาชิก ตามระเบียบข้อบังคับ โดยจะมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง จะมีการมาประชุมการทำ กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีคณะกรรมการและสมาชิกผู้สูงอายุเข้ามาประชุมร่วมกัน มีการปรึกษาหารือวางแผนการดำเนินงานที่จะจัดขึ้นทุกเดือน ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำ โดยมีการแจ้งและรับทราบ รายรับ - รายจ่าย และผลการดำเนินการต่างๆ และยังสามารถแสดง ความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติมได้ อีกทั้งมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายซึ่งทางชมรมผู้สูงอายุ เป็นผู้ดูแลการใช้จ่ายเงินและการควบคุม ตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน การดำเนินงาน จึงมีความโปร่งใส และสมาชิกเคารพในกฎระเบียบของชมรม และจากการศึกษาพบว่า ยังไม่มีการประเมินผลงานของชมรมร่วมกัน

ส่วนที่ 4 แรงจูงใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม จากการศึกษาแรงจูงใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ ของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม พบว่าผู้สูงอายุมีการรับทราบข้อมูลของชมรมผู้สูงอายุและกิจกรรมต่างๆ ได้ 3 ช่องทาง ได้แก่ 1. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ดำเนินการทางด้านชมรมผู้สูงอายุของสำนักงาน ปลัดกระทรวงกลาโหม 2. เพื่อนสมาชิกที่เป็นสมาชิกชมรม และ 3. ระบบสื่อสารออนไลน์ อินเทอร์เน็ต และ พบว่าแรงจูงใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มาจาก ปัจจัยภายในตนเองและปัจจัยภายนอกตนเอง ได้แก่

4.1 แรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายในของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นแรงจูงใจ ที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวของผู้สูงอายุมี 4 ปัจจัย ได้แก่

4.1.1 ความสนใจส่วนตัว การจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ให้ผู้สูงอายุเกิดความสนใจ ในการต้องการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุและกิจกรรมต่างๆ และเกิดความตั้งใจที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของชมรมผู้สูงอายุ รวมถึงมีความเต็มใจในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งผู้สูงอายุ มีความต้องการที่จะมาเข้าร่วมชมรมด้วยตนเอง โดยไม่มีลูกหลานหรือใครมาบังคับให้เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ

4.1.2 ความต้องการส่วนตัว ผู้สูงอายุที่มาเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เกิดจากความต้องการความสุข ความสนุกสนาน การพบปะเพื่อนฝูง ทำให้สามารถคลายความเหงาและความกังวลใจได้ และคลายความเครียดได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสบายใจมากขึ้น รวมถึงการได้รับความสุข ความสนุกสนานทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จะเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุต่อไป

4.1.3 การเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองโดยอยากเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ทางชมรม จัดให้ซึ่งถ้าชมรมขอความร่วมมือก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

4.2 แรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจภายนอกของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มี 4 ปัจจัย ได้แก่

4.2.1 การให้บริการตรวจสอบสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานกระทรวงกลาโหม มีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมชมรม เช่น การตรวจสุขภาพเบื้องต้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย โดยมีการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดความดัน และการให้ความรู้เรื่องสุขภาพ การปฏิบัติตนให้ถูกวิธี รวมถึงการให้ความรู้ทางด้าน โภชนาการ การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และการออกกำลังกาย รวมถึงการอบรมเงินการบริหารการเงินหลังเกษียณ

4.2.2 กิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการกุศล กิจกรรม ท่องเที่ยว

4.2.3 การได้รับการยอมรับ จากการที่ผู้สูงอายุได้มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมจัดขึ้น รวมถึงการได้พบปะเพื่อนฝูง ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจ ในการมาเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม พบว่าชมรมผู้สูงอายุมีการจัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุหลายรูปแบบ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชมรม มีทักษะความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสร้างความผูกพัน การวัดผลลัพธ์และการลงมือกระทำให้เกิดผล ทำให้คนในชมรมมีบทบาทหนุนเสริมให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ในชมรมผู้สูงอายุในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีความจำเป็นที่หน่วยงานในภาครัฐจะต้องเข้ามา มีส่วนร่วมกับชมรมให้มากกว่านี้โดยไม่จำเป็นจะต้องมีหน่วยในสำนักงานปลัดกลาโหม แต่อาจจะ

เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจากข้างนอกมาช่วยดูแลในการบริหารจัดการในชมรมก็ได้ ผู้วิจัยได้ประมวลข้อเสนอแนะแบ่งได้ ดังนี้

1. พัฒนากิจกรรมการดูแลให้สอดคล้องกับผู้สูงอายุ เนื่องจากพบว่า กิจกรรมการดูแลด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ การดูแลด้านอาชีพและรายได้ และการดูแลด้านนันทนาการและสังคม เป็นการดูแลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่กำลังประสบ โดยเฉพาะการดูแลด้านการบริหารจัดการรายได้หลังเกษียณ ที่ยังมีผลการดำเนินงานไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ดังนั้นจึงควรเริ่มพัฒนากิจกรรมในการอบรมด้านบริหารการเงินหลังเกษียณ เพื่อเพิ่มทักษะในการออมเงินจะได้ให้ผู้สูงอายุในชมรมรู้จักการบริหารเงินออมของตนเอง

2. เพิ่มบทบาทของคนในชมรมผู้สูงอายุ ให้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุด้วยกันเอง ในชมรมมากขึ้น ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ให้คนในชมรมทราบถึงประโยชน์ของการร่วมกันดูแลผู้สูงอายุ การขยายจำนวนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น หากผู้สูงอายุและบุคคลภายนอกคนใดมีศักยภาพควรสนับสนุนให้พวกเขาได้เข้ามาร่วมกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ และหมุนเวียนเป็นกรรมการบริหารชมรมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรปลูกฝังค่านิยมให้คนในชมรมร่วมกันบริจาคทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุ อันจะเป็นการพัฒนาให้คนในชมรมและบุคคลภายนอกมีบทบาทสนับสนุนให้การดูแลผู้สูงอายุมีความต่อเนื่องยั่งยืนต่อไป

3. การพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างชมรมผู้สูงอายุและบุคคลภายนอก โดยพิจารณาใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสาร 2 ประเภทตามความเหมาะสม คือ 1. ใช้ช่องทางการติดต่อที่เป็นทางการ เช่น การประชุมหารือ เสียงตามสาย หรือสิ่งพิมพ์ ฯลฯ เพื่อการติดต่อสื่อสารในวงกว้าง ซึ่งต้องการความรวดเร็วและมีผู้รับสารได้จำนวนมาก 2. ใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การพบปะพูดคุย การเยี่ยมบ้าน ฯลฯ ในการรับฟังความคิดเห็น ความต้องการของคนในชมรม

4. รายงานผลการดำเนินงาน เป็นการส่งเสริมให้ชมรมนำข้อมูลผลการดำเนินงานมาใช้พัฒนางานให้ดีขึ้น และประชาสัมพันธ์ให้คนในชมรมทราบถึงประโยชน์ของการร่วมกันดูแลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ควรสนับสนุนให้บุคคลภายนอกและผู้สูงอายุที่อยู่ในชมรมที่มีศักยภาพ ได้เรียนรู้การบริหารโครงการ การวัดผลลัพธ์และการรายงานผลการดำเนินงาน โดยอาจจัดรูปกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง การประยุกต์นำตัวชี้วัดที่หน่วยงานสำนักปลัดกลาโหมมาใช้ ตลอดจนการพัฒนาให้ผู้สูงอายุและบุคคลภายนอกที่มีศักยภาพ ได้ลงมือจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานการประเมินผลอย่างง่ายด้วยตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) คอยเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด

5. พัฒนาให้ชมรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน (Focal Point) ที่มีความเข้มแข็ง สืบเนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางและไม่มีหน่วยงานใดที่จะสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้โดยลำพัง ดังนั้นจึงควรพัฒนาให้ชมรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานการดูแลผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง กล่าวคือ 1. จัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงานตามความสนใจและความถนัด โดยส่งเสริมให้บุคคลภายนอกได้เข้ามามีส่วนร่วม 2. ประสานการจัดทำแผนงานและขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยต้นสังกัด 3. ชมรมผู้สูงอายุ ควรทำกิจกรรม/โครงการบางอย่างด้วยตนเองเป็นครั้งคราว เพื่อให้ชมรมสามารถพึ่งตนเองได้

ทั้งด้านกิจกรรม/โครงการ บุคลากร ทรัพยากรที่ใช้ และการบริหารจัดการ ฯลฯ โดยหน่วยงาน สำนักงานปลัดกลาโหมควรทำหน้าที่หนุนเสริมให้กับชมรมผู้สูงอายุมากกว่าลงมือดำเนินการเองทั้งหมด

6. กำหนดพันธะรับผิดชอบและความผูกมัดด้านทรัพยากร โดยการที่ชมรมมีการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานและทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นในรูปแบบการจดบันทึก เพื่อให้ชุมชนมีข้อมูลในการจัดหา จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการดูแลผู้สูงอายุและสามารถประสานงานให้องค์กรที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอกทั่วไปได้เข้ามาร่วมดำเนินการ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนได้

7. ควรขอรับการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ต่าง ๆ จากองค์กรหรือบุคคลภายนอก เพื่อสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม

8. มีการเพิ่มกิจกรรมหารายได้ของชมรมผู้สูงอายุ

9. จัดเดินเพื่อสุขภาพของชมรมผู้สูงวัย

10. จัดหางบประมาณให้กับชมรม ทำให้เกิดความมั่นคง ยั่งยืน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ และคนอื่นๆ. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2534.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- บรรลุ ศิริพานิช. การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2551.
- ประสิทธิ์ ลีระพันธ์, เพ็ญประภา ศิวโรจน์. สถานการณ์ชมรมผู้สูงอายุและแนวโน้มการพัฒนา.
นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2542.
- พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564).
พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์, 2552.
- มณฑิรา อินทะพันธ์. พฤติกรรม การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนแออัดเขตเมือง. เชียงใหม่ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและ
หน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.
- เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, สถาบัน. คู่มือแนวทางการจัดตั้งและดำเนินการคลินิกผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร
: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2548.
- ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ ออยุธยา. หน้าที่ทางการบริหาร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ดาว, 2540.
- สมยศ นาวิการ. การบริหาร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกหญ้า, 2538.

วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย เอกสารวิจัย

- เขมิกา ยามะรัตน์ “ความพึงพอใจในชีวิตคนชรา : ศึกษากรณีข้าราชการบำนาญ กระทรวงเกษตร
และสหกรณ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประชากรศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- ถนัด เดชทรัพย์. “การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม
จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาธิบาล”. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุตรดิตถ์, 2550.
- ปราณี อิมสมบัติ “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของชมรม
ผู้สูงอายุ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, 254.
- พุดฉินันท์ เหลืองไพบูลย์. “การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชมรมผู้สูงอายุ ศึกษาเฉพาะกรณี
การจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/AgingMOD/>, 2562.

“แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://plan.bru.ac.th/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4-%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88-12/>, 2562.

“ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF, 2562.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : พลตรีหญิง นาวาจันนี กลัมพสุต
- วัน เดือน ปีเกิด : 30 ธันวาคม พ.ศ. 2507
- การศึกษา : ปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
: ปริญญาโท ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- : ประจำแผนกกีฬาระหว่างประเทศ
สำนักงานกีฬาทหารกองบัญชาการกองทัพไทย
- : นายทหารคนสนิท ปลัดกระทรวงกลาโหม
- : นายทหารปฏิบัติการ กองบัญชาการกองทัพไทย
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ผู้วิจัย พลตรีหญิง นาฏฉิณี กลัมพสุต **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 61

ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ ในช่วงปี 2544-2643 องค์การสหประชาชาติ ได้ประเมินสถานการณ์ว่าจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลก ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุ โดยคาดว่าในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และในปี 2575 จะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งถือว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด จากการดำเนินงานที่ผ่านมา รัฐบาลมียุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน เกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ชัดเจน โดยได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน 11 ด้าน นโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ นโยบายด้านที่ 3 นโยบายด้านความเหลื่อมล้ำของสังคม ระบบการออม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ ดังนี้ ข้อที่ 3 ในข้อต่อไปจะพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออกและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง การดูแลให้มีระบบการกักขังที่เป็นธรรมและการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตลักษณ์ พัฒนาศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก ข้อที่ 4 เตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานและกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์ และไม่ก่อการต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานที่พักพิง และโรงพยาบาลที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งการพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ช่วงวัยผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุเป็นหลักในการขับเคลื่อนประเทศ มีงานทำหลังเกษียณ มีการออม การบูรณาการบำเหน็จบำนาญ ป้องกันโรค

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย มีหลายรูปแบบ สำหรับด้านบริการสังคม และนันทนาการ ประกอบด้วย ชมรมผู้สูงอายุ รูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ สังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว

สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมได้เห็นความสำคัญของสังคมผู้สูงอายุ และสนองนโยบายของรัฐ ได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 “SENIOR CITYZEN SOCIETY OF MINISTRY OF DEFENCE” ชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า S.C.S MOD สำนักงานตั้งอยู่ที่ 125 อาคารสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ถนนศรีสมาน ตำบลบางพลู อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐในการรองรับความเป็นสังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอีก 15 ปีข้างหน้า

ที่ผ่านมาสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมได้ก่อตั้งศูนย์ประสานงานนายทหารนอกราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กำหนดให้มีอัตราพลาง แต่ภายหลังได้ยกเลิกไปและมีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นใหม่ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 มุ่งเน้นเตรียมคนก่อนสูงวัย ดูแลผู้สูงวัย ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกกว่า 300 คน โดยสมาชิกจะได้รับสิทธิในการตรวจสุขภาพประจำปีฟรี พร้อมคู่สมรส อีกทั้งมีบริการติดตามดูแลหรือให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพ กฎหมาย การเงิน มีกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตลอดจนข้าราชการที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป สามารถสมัครเป็นสมาชิกของชมรมได้ การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานแพทย์ สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้รับงบประมาณจากสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นครั้งคราว และรายได้จากการเก็บเงินค่าสมาชิกตลอดชีพคนละ 300 บาท มีกิจกรรมสนทนาการให้กับผู้สูงอายุได้มาพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน จัดไปห้องเทียบวนอกกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุของกระทรวงกลาโหม
2. เพื่อศึกษาอุปสรรค ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุของกระทรวง

กลาโหม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการ งบประมาณ และการจัดกิจกรรมนันทนาการ/สุขภาพ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุในสังกัดกระทรวงกลาโหม โดยศึกษาเฉพาะสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาจากตำรา และเอกสารต่าง ๆ
2. ศึกษาองค์ความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้ใช้บริการ

3. ข้อมูลปฐมภูมิ สัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ ผู้ให้บริการ และผู้บังคับบัญชา
4. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เป็นสถานการณ์การบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุต่อไป

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

1.1 ด้านบุคลากร

ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ปัจจุบันไม่มีบุคลากรที่ประจำสำนักงานในการประชุมและจัดกิจกรรม โดยแต่ละครั้งจะเป็นการนัดหมายสมาชิกของชมรม เช่น การส่งเอกสารเชิญเพื่อตรวจสอบสุขภาพประจำปี การขอบุคลากรจากหน่วยงานต้องเป็นหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เช่น กรมเสมียนตรา หรือสำนักงานแพทย์ และต้องมีความเป็นจิตอาสา ซึ่งการขอรับการสนับสนุนบุคลากรนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ

ผู้ใช้บริการมีความต้องการบุคลากรหรือวิทยากรที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพร่างกายเบื้องต้น การออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ รวมไปถึงการขาดผู้นำในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ผู้ใช้บริการยังมีความต้องการให้มีข้าราชการประจำ และข้าราชการที่เกษียณอายุแล้วมาช่วยกันทำงานในรรมฯ

1.2 ด้านวัสดุอุปกรณ์

ผู้ใช้บริการมีความต้องการเครื่องอำนวยความสะดวก และเครื่องใช้ในสำนักงาน เนื่องจากจะต้องมีการประชุมต่างๆ งานด้านเอกสาร และมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดความติดขัด และไม่สะดวกที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ

1.3 ด้านการบริหารจัดการ

เนื่องจากชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่โดยที่มีผู้เกษียณอายุที่ได้รับการเลือกตั้งในที่ประชุมใหญ่เป็นประธานชมรม และมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นจิตอาสาปฏิบัติงาน โดยมีสำนักงานแพทย์ สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รักษาการตามระเบียบ ทำให้ระเบียบการปฏิบัติต่างๆ ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

1.4 ด้านงบประมาณ

ชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้ไม่ครอบคลุมต่อความต้องการของชมรม ซึ่งปัญหาด้านงบประมาณนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายหน่วยงาน โดยปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมจะได้รับการสนับสนุนเป็นครั้งคราว ซึ่งผู้บังคับบัญชาในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมจะมอบให้ปีละ 200,000 บาท และมีงบประมาณอีกส่วนหนึ่งมาจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการของบประมาณจาก สสส. นั้น ต้องเขียนโครงการผ่านกรมเสมียนตราหรือสำนักงานแพทย์ โดย สสส. จะติดตามประเมินผลโครงการและการใช้งบประมาณอย่างเคร่งครัด

1.5 ด้านสถานที่

ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม มีที่ตั้งอยู่ชั้น 2 อาคารบริการ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม (ศรีสมาน) ผู้ใช้บริการมีความยากลำบากในการเดินทางมาชมรม เนื่องจากไม่มีรถยนต์โดยสารสาธารณะผ่าน แต่จะสะดวกสำหรับผู้ที่มีที่พักอาศัยในบริเวณศรีสมาน

2. ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยเกื้อกูล

ข้อดี

1. อาคารตั้งอยู่ใกล้สำนักงานแพทย์
2. ใกล้กรมการเงิน
3. เบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้สะดวก
4. อาคารมีความพร้อม

อุปสรรค

1. โกล ไม่มีรถสาธารณะผ่าน
2. ขาดอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ในสำนักงาน
3. ไม่มีบุคลากรดูแลประจำ
4. ไม่มีงบประมาณได้รับจัดสรรประจำปี
5. กิจกรรมต่าง ๆ มีน้อยเกินไป

3. ปัจจัยความสำเร็จ ประกอบไปด้วย

- 3.1 ผู้นำ / ผู้บริหาร เสียสละ สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก
- 3.2 องค์กรพึ่งพาตนเองได้
- 3.3 มีการประสานงาน ร่วมมือกับหน่วยที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี
- 3.4 การดำเนินงานต่อเนื่อง และเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ

แนวทางการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุ

ด้านการบริหารจัดการ

1. มีหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับ สป.
2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณประจำปี
 - 2.1 บริจาค / เงินค่าสมาชิกชมรม
 - 2.2 สนับสนุนจากภาคเอกชน
3. สมาชิกชมรมตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เป็นข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงาน และครอบครัว
ในบ้านพัก เพื่อเพิ่มจำนวนและประเภทของสมาชิก
4. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รับสมัครจากอาสาสมัครภายใน สป.
5. มีการประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
6. เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ชมรมทางออนไลน์
7. จัดบริการรถรับส่งจากที่หยุดรถสาธารณะไปยังอาคารสำนักงาน โดยจัดเป็นรอบ
บริการ เพื่อความสะดวก

กิจกรรมด้านสุขภาพ

1. จัดอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพกาย และใจ อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง
2. จัดให้มีห้องออกกำลังกายที่ตอบสนองความต้องการ และมีมุมการบริหารร่างกาย
ที่ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ
3. จัดกิจกรรมเชื่อมโยงกับสำนักงานแพทย์ เช่น ตรวจสุขภาพ และวางแผนออกกำลังกาย
4. เพิ่มเครือข่ายด้านสถานที่ออกกำลังกายให้สมาชิกชมรมใช้บริการสถานที่เพื่อออกกำลังกาย
ในหน่วยทหารใกล้บ้านได้
5. ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกทางไลน์

กิจกรรมด้านสังคม

1. จัดกิจกรรมสันตนาการร่วมกัน ร้องเพลง ลีลาศ วาดภาพ
2. จัดทัศนศึกษาตามความต้องการของสมาชิก
3. จัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม ถักหมวกถวายพระ ร้อยดอกไม้
4. จัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น เพิ่มพื้นที่สวนให้ดูอบอุ่น เหมือนบ้านหลังที่สอง โดยจัด
มุมคาราโอเกะ และมุมของว่างให้ใช้บริการได้ตลอดเวลา

กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ

1. ส่งเสริมการออมเงินของสมาชิก โดยจัดกองทุนสวัสดิการของชมรม
2. ฝึกอบรมด้านการอาชีพเสริมหลังเกษียณตามความต้องการของสมาชิก
3. ให้คำแนะนำ วางแผนการเงินให้สมาชิก

ข้อเสนอแนะ

1. พัฒนากิจกรรมการดูแลให้สอดคล้องกับผู้สูงอายุ
2. เพิ่มบทบาทของคนในชมรมผู้สูงอายุ
3. การพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างชมรมผู้สูงอายุและบุคคลภายนอก
4. รายงานผลการดำเนินงาน
5. พัฒนาให้ชมรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน
6. การขอรับการสนับสนุน งบประมาณ อุปกรณ์ต่างๆ จากหน่วยขึ้นตรงและภาคเอกชน